

Får jag vara inkluderad?

En kvantitativ studie om sambandet mellan familjestruktur,
familjerelation och tillit till lärare

Av: Sofia Candia och Sara Brodén

Handledare: Jani Turunen

Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper

Kandidatuppsats 15 hp

Socialt arbete | Höstterminen 2020

Socionomprogrammet med storstadsprofil

Sammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka och fördjupa förståelsen kring hur barns familjestruktur samverkar med tillit till lärare samt huruvida ett eventuellt samband kan förklaras av familjerelationer. Vi ville även undersöka om tilliten till lärare kan bli påverkat av barnets ekonomiska situation. Intresset grundades i tidigare studier genomförda av författarna vilka visade på att det kunde finnas ett samband mellan familjestruktur, relation och tillit. Studien genomfördes kvantitativt genom att analysera sekundärdata med hjälp av en logistisk regressionsanalys. Studiens resultat visade på att det fanns ett samband mellan de undersökta variablerna då barn som bor med två föräldrar hade högre odds att lita på lärare än barn till självstående föräldrar, oavsett om det gällde mödrar eller fäder. Slutsatserna som kunde dras utifrån studien och dess relation till tidigare forskning och teorier var att föräldrar kunde fördela sina resurser olika på barn, beroende på familjestruktur, vilket kunde påverka anknytningen. Anknytningen tycktes i sin tur påverka relationen mellan föräldrar och barn vilket således tycktes mediera med lågt förtroende för lärare. Detta diskuterades vidare genom att nämna att detta inte kan ses som ett orsakssamband eftersom andra faktorer kan ha bidragit till detta samband.

Titel: Får jag vara inkluderad? - En kvantitativ studie om sambandet mellan familjestruktur, familjerelation och tillit till lärare

Författare: Sofia Candia och Sara Brodén

Nyckelord: tillit till lärare, familjestruktur, familjerelation, barns välmående

Antal ord: 17 137

Abstract

The purpose of this study was to investigate and deepen the understanding of how children's family structure interacts with trust in teachers and whether a possible connection can be explained by family relationships. We also examined whether the child's trust in teachers can be affected by the child's financial situation. The interest is based on a previous study conducted by us which showed a connection between family structure, relationship and trust. The study was conducted quantitatively by analyzing secondary data using logistic regression analysis. The results of the study showed that there may be a connection between the variables examined because children living with two parents had higher odds of trusting their teachers than children of single parents. The conclusions that could be drawn based on the results and their relation to previous research and theories were that parents may distribute their resources differently to children, depending on the family constellation, which may affect the attachment. The connection, in turn, seemed to affect the relationship between parents and children, which thus seemed to mediate with low trust in teachers, similar to family structure in the form of divorced parents. This was further discussed by mentioning that this cannot be seen as a causal link as other factors may have contributed to this impact.

Title: Can I be included? - A quantitative study of the conjunction between family constellation, family relationship and trust in teachers

Authors: Sofia Candia and Sara Brodén

Keywords: teacher trust, family structure, family relationship, children's well-being

Number of words: 17 137

Förord

Vi har fått mycket stöd av vår handledare Jani Turunen, lektor i socialt arbete vid Södertörns högskola, under arbetets gång. Vi vill tacka honom för tålamodet, pedagogiska förklaringar, bra feedback samt trevliga möten. Stort tack!

Vidare vill vi tacka Folkhälsomyndigheten för en intressant studie och för att datat är tillgängligt och därmed fått utgöra vårt sekundärdata.

Då denna studie genomförts av två författare vill vi utöver att tacka varandra för ett gott samarbete även nämna att vi gemensamt till lika delar ansvarar för uppsatsens innehåll.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Syfte och frågeställningar	2
1.3 Avgränsning	3
1.4 Uppsatsdisposition	3
1.5 Begreppsdefinition	3
1.6 Bakgrund	4
2. Teoretisk referensram	7
3. Tidigare forskning	11
3.1 Sökprocess	11
3.2 Samband mellan familjestruktur, relation och tillit	12
3.3 Barnets mående	14
3.4 Reflektion av tidigare forskning	16
4. Metod	18
4.1 Datat	18
4.1.1 Syfte	18
4.1.2 Teoretiska utgångspunkter	19
4.1.3 Urval och bortfall	20
4.1.4 Enkäten	20
4.2 Etiska överväganden	21
4.3 Variabler	21
4.4 Validitet och reliabilitet	23
4.5 Analysmetod	24
5. Resultat	27
6. Diskussion	33
6.1 Summering av resultat	33
6.1.1 Finns det ett samband mellan familjestruktur och tillit till lärare?	33
6.1.2 Förklaras ett eventuellt samband mellan familjestruktur och tillit till lärare av barnets familjerelationer eller familjens ekonomiska situation?	33
6.2 Resultat i relation till tidigare forskning	35
6.3 Resultat i relation till teoretiska utgångspunkter	38
6.4 Metoddiskussion	42
7. Slutsats	46
8. Referenslista	48

1. Inledning

Vilka litar på sina lärare? Det kan finnas flera faktorer som påverkar om barn har förtroende för sina lärare. Exempelvis barnets familjerelationer men också dess familjestruktur (Trygged, Backlund och Elofssons 2013). Men vad finns det för förklaringar till att familjerelation och familjestruktur kan tänkas påverkas ett barns förtroende och vad skulle det kunna leda till? Huvudmotiveringen är att förtroende för lärare är viktigt för skolresultat och skolresultat är viktigt för andra livsutfall. Exempelvis är dagens barn framtidens poliser, politiker, lärare, och socialarbetare och har då tilliten hos de rubbats i tidig ålder så har det en påverkan på hur samhället kommer att se ut. Detta skulle kunna utspela sig i form av brist på empati då människan inte upplever att hen litar på andra vilket kan leda till en vi mot dom känsla där exempelvis polisen inte litar på medborgarna och viceversa.

Vårt intresse för ämnet tillit grundar sig i våra tidigare studier. Sofia Candia (2020) undersökte unga vuxnas tillit till myndighetspersoner inom skola samt vad den tilliten har haft för effekt på deras liv medan Sara Brodén (2020) studerade unga vuxnas generella förtroende för kuratorer. Båda studierna genomfördes med hjälp av en kvalitativ metod och ett gemensamt resultat var att familj och uppväxt tycktes ha en betydelse för respondenternas tillit. Detta inspirerade oss till att testa vår hypotes om att det finns ett samband mellan familjestruktur, familjerelation samt tillit till lärare. Där tanken är att leva med självstående förälder eller uppleva dålig relation sina föräldrar försämrar barnets tillit. Med självstående förälder menas i denna studie den som separerat alternativt varit ensam med att ta hand om barnet från en början då barnet fötts, det vill säga vad som brukar benämnas ensamstående förälder.

Då tillit har visat sig vara en viktig faktor för barns relationsbyggande och välmående (Minguez 2020) är det viktigt att identifiera faktorer som påverkar en människas tillit för att på så sätt kunna förebygga att människors tillit påverkas negativt. Detta är inte minst viktigt för socialt arbete då lärare och skolkuratorer genom att ha identifierat sådana faktorer kan arbeta i förebyggande syfte och fokusera på de elever som innefattas av dessa faktorer. För att på så sätt minimera riskerna att några barn i framtiden har låg eller ingen tillit till lärare och minimera risken att barn mår dåligt. Då familj och uppväxt tycktes ha betydelse för respondenternas tillit till andra människor anses det relevant att inkludera familjestruktur i

denna studie. Exempelvis nämner en respondent i Candias (2020) studie att dennes tillit blivit negativt påverkad av sina föräldrars skilsmässa. Detta genom att hen börjat tänka att vem som helst kan svika då en förälder kan göra det. Enligt Statistiska centralbyrån (SCB, 2019) var 64 000 barn med om att deras föräldrar separerade år 2018 och antalet separationer visar att det finns en stor grupp barn som är under risk att påverkas. I det fall då det skulle visa sig att föräldrarnas skilsmässa är en faktor som påverkar en människas tillit skulle det då ha kunnat innebära att 64 000 barns tillit påverkas negativt. Avslutningsvis styrker detta relevansen för denna studie.

1.1 Problemformulering

Av vad vi kan se i Sverige har familjenormen: mamma, pappa och barn, förändrats och det blir allt fler olika typer av familjestrukturer. Exempel på detta är samkönade relationer, självständiga föräldrar, polyamorösa samt växelvisa boenden (Dinisman et al. 2017). Denna studie ämnar undersöka om familjestrukturen, i detta fall tvåföräldrarfamiljer, självständiga föräldrar samt förekomsten av styvföräldrar påverkar tilliten till lärare. Socioekonomisk utsatthet är en variabel som tas med då skilda personer generellt har sämre ekonomi och de med dålig ekonomi också har lägre förtroende (Trygged, Backlund och Elofssons 2013). I de fall då det visar sig finnas ett samband mellan familjestruktur, relation och tillit till lärare blir det relevant att identifiera faktorer och genom att identifiera dessa möjliggöra att ge anpassade insatser för de barn som är berörda. Om dessa eventuella insatser då blir aktuella skulle skolan bli en lämplig plattform. Inom det sociala arbetet så möter en socialarbetare många olika människor, vilket även innebär barn. Dessa barn kan ingå i olika familjestrukturer och ha olika bakgrund eller relation till sin familj. Förhoppningen med en studie av detta slag är att det skulle kunna tänkas leda till ökad kunskap och förståelse gällande detta ämne.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka och fördjupa förståelsen kring hur barns familjestruktur samverkar med tillit till lärare samt huruvida ett eventuellt samband kan förklaras av familjerelationer. Detta kommer att göras genom att studera hur familjestruktur och familjerelation hör ihop samt vilken påverkan barnets familjerelationen har på barns tillit till sina lärare.

- *Finns det ett samband mellan familjestruktur och tillit till lärare?*

- *Förklaras ett eventuellt samband mellan familjestruktur och tillit till lärare av barnets familjerelationer eller familjens ekonomiska situation?*

1.3 Avgränsning

Studien har avgränsats på ett antal sätt då det blir väldigt omfattande och tidskrävande att genomföra en studie av detta slag där en inkluderar alla respondenter i form av exempelvis variabler för alla respondenternas situation. Studien har därmed avgränsats till barns tillit till lärare samt avgränsat variabeln familjestruktur till tvåföräldrarfamilj, självstående mamma alternativt pappa samt om barnet har någon styvförälder. Genom att använda sig av detta sekundärdatat krävdes anpassning till att studien avgränsar sig till elever i Sverige samt elever i årskurs 5, 7 och 9.

1.4 Uppsatsdisposition

Nedan följer en lista med begreppsdefinitioner av de begrepp som är mest förekommande alternativt kan behöva förklaras för att förtydliga för läsaren hur vi definierar dessa begrepp. Vidare presenteras tidigare forskning i relation till studiens syfte för att klargöra vad en kommit fram till tidigare inom ämnet för att dels ha det som referenspunkt men även ha något att jämföra detta studieresultat med. Efter tidigare forskning följer vår teoretiska referensram som beskriver de teorier som vi funnit lämpliga som referensram för denna studie nämligen Parental resource theory, anknytningsteorin, grundläggande tillit samt ontologisk trygghet. Vidare kommer vi att presentera vårt datamaterial och vår valda analysmetod för att sedan presentera resultatet. Slutligen förs en diskussion kring resultatet, studiens begränsningar, idéer för framtida forskning samt en kort sammanfattning.

1.5 Begreppsdefinition

Tillit

Med tillit menar vi i denna studie det förtroende en har för antingen ett systems eller en persons pålitlighet. I denna studie tillämpas begreppet tillit som en synonym till förtroende och vi använder båda dessa begrepp under studiens gång. Dessa begrepp innebär att en person kan känna sig trygg i en annan persons sällskap och känna att en kan tro på vad en annan person säger. Bowlbys anknytningsteori ser tilliten som något vilket bygger på vad föräldrarna sagt och gjort under barnets uppväxt. Det spelar enligt teorin en viktig roll om

människan har fått sina behov tillgodosedda eller inte tidigt i livet, där en vid en trygg anknytning i ett första läge kommer att lita på folk (Payne 2015, ss. 128-129).

Familjestruktur

Enligt denna studie ämnar detta begrepp beskriva hur en familj är uppbyggd genom att ta hänsyn till vilka personer som ingår i familjen. Familjestrukturer kan se olika ut och kan exempelvis innebära att barnet har ett växelvist boende, bor med någon annan än förälder exempelvis med mormor eller att barnet bor i fosterfamilj.

Självstående

Vi har valt att benämna föräldrar som lever själva tillsammans med sitt barn som självstående. Detta då föräldrar som lever själva med sitt barn och har full vårdnad om barnet nödvändigtvis inte behöver vara ensam i övrigt, vilket begreppet ensamstående annars kan indikera. Viktigt att påpeka är dock vissa som varit självstående sedan kan ha träffat en ny partner. Det vill säga en styvförälder till barnet, vilket har inkluderats i studien.

Psykiskt mående

För att undvika värderande och laddade ord så långt som möjligt så har vi valt att använda oss av begreppet psykiskt mående istället för andra begrepp som exempelvis psykisk ohälsa. Ett psykiskt mående i sig är inte värderat och kan vara både positivt och negativt på samma sätt som ett fysiskt mående. Vilket inte psykisk ohälsa antyder, där klingar begreppet negativt redan från början.

1.6 Bakgrund

I denna del presenteras fakta som funnits kring uppsatsämnet vilket berör individ, familjrelation och tillit. Statistiska centralbyrån (SCB) genomför Tillitsbarometern vilket är en befolkningsundersökning på uppdrag av Ersta Sköndal Bräcke Högskola. Enligt forskning från Tillitsbarometern (2019) är tilliten till andra människor hög i Sverige i jämförelse med andra europeiska länder. I den svenska undersökningen visar 65% att de upplever att de har tillit till sina medmänniskor. Ändå sjunker tilliten till det lokala samhället. Trots att en majoritet av svenskarna upplever att de har hög tillit till andra medmänniskor finns det stora variationer på lokal nivå. Av Piteborna är det exempelvis 77% som upplever att de kan lita på

andra människor medan motsvarande siffra för Rosengård i Malmö ligger på 28% (Tillitsbarometern 2019).

Vad det finns för förklaringar till en människas tillit och vad dessa förklaringar kan leda till kan ses utifrån två olika perspektiv. Martin Lindström (2018), professor och överläkare menar med sitt studieresultat att socioekonomisk stress tidigt i livet har en negativ påverkan på personens tillit i vuxen ålder. Låg generaliserad tillit visade sig vara associerad med socioekonomisk status samt ekonomisk stress för såväl tonåringar som vuxna. Låg tillit under senare år visade sig vara associerad med att ha ackumulerad erfarenhet av ekonomisk stress över livsrytmen. Man kan även välja att förstå det som att man associerar att tillitsraden i Sverige är särskilt låg och att majoriteten av medborgare i samhället inkluderas då det finns en hög grad av individualism i landet. Detta i motsats till sådana samhällsordningar såsom klan, etnisk grupp, familj eller religiöst samfund. Hypotesen är att den höga generella tilliten i nordiska länder förknippas med ett särskilt samhällskontrakt som kännetecknas av en hög grad av socioekonomisk jämlikhet samt individualism, i en kombination med ett starkt förtroende för staten och en föreställning om ett gemensamt "vi", nämligen de gemensamma institutionerna på nationell samt lokal nivå. Ett tydligt tecken på hög tillit i samhället som utmärker Sverige är att vilja betala skatt (Tillitsbarometern 2019).

Ytterligare en relevant del i denna studie är familjen där det är de vuxna i barnets omgivning och liv som ansvarar för att barnets rättigheter efterlevs. En del av dessa viktiga vuxna är främst ett barns vårdnadshavare, men andra viktiga vuxna är personer som arbetar med barn, både direkt men även indirekt i form av kontakt med anhöriga till barnet. Dessa vuxna kan tänkas jobba på institutioner så som socialtjänsten, hälso- och sjukvård samt tandvård som ska finnas till för, samt agera som stöd och skydd för barnen (Socialstyrelsen, 2019).

Familjestrukturer kan se olika ut och en bidragande faktor kan vara skilsmässa eller separation samt med dessa relaterade processer som t.ex familjeombildning. År 2018 var det exempelvis 64 000 barn som var med om en separation mellan deras föräldrar, vilket motsvarar 3,7 % av de barn, under 18, som i början av året levde tillsammans med två föräldrar. Av de barn som levde i en familj vars föräldrar separerade så var det lägst andel noll åringar, 3,1 % och högst andel tre- och femåringar, 4,2 %. Däremot finns det inga skillnader i resultatet baserat på om barnet var en pojke eller flicka (Statistiska centralbyrån, 2019). Oberoende av ålder eller könstillhörighet så bör man vara beredd på att barnet kan komma att reagera vid en stor förändring, så som en separation är. Reaktionerna kan utspela sig i form av sömnsvårigheter,

matvägran, humörförändringar, stark oro samt att barnet även kan få det svårt med separationer (Rädda barnen, u.å.). Det är därför viktigt att vara lyhörd, inkludera och låta barnen vara delaktiga i beslut som tas, men inte heller låta de ta allt ansvar då detta kan skapa ett dåligt samvete hos barnen (Rädda barnen, u.å.).

2. Teoretisk referensram

I detta avsnitt presenteras varför barn med en viss familjestruktur förväntas ha högre eller lägre tillit till sina lärare samt varför relationen till föräldrarna skulle kunna påverka det sambandet utifrån teorierna Parental resource theory, anknytningsteorin, grundläggande tillit samt ontologisk trygghet.

Något som har visats ha en påverkan på ett barns välmående är familjestruktur. En specifik typ av familjestruktur som haft särskild betydelse för barnet är familjer med separerade föräldrar, där styvförälder eller självstående förälder ingår (Dinisman et al. 2017; Bastaits et al. 2018; Heard et al. 2008; Minguéz 2020; Brodén 2020; Candia 2020). Barn som bor med separerade föräldrar tycks även vara mindre nöjda med sin familjerelation (Dinisman et al. 2017). En viktig förklaring till detta är skillnader i tillgång till föräldreresurser. Enligt den så kallade föräldreresursteorin (eng Parental resource theory) kan föräldrar ge två resurser till sina barn nämligen tid eller pengar (Thomson et al. 1994). Pengar innebär i detta sammanhang att ge en viss livsstil i form av exempelvis fritidsaktiviteter, leksaker, boende eller kläder medan tid innebär att ge sina barn samvaro som verkar relations- eller förtroendebyggande. Överföringen av dessa resurser påverkas av en faktor som skilsmässa genom att det sker en förändring i föräldrarnas ekonomi respektive tillgänglighet. Exempelvis påverkas överföringen genom att en förälder blir självstående och får sämre ekonomi genom att hen då kan behöva lägga mer resurser på att arbeta och därmed mindre tid på barnet (Thomson et al. 1994). Detta kan vi även observera då medianvärdet för den disponibla inkomsten 2018 för sammanboende med barn var 638.000 och för självstående med barn 322.000, vilket är ungefär hälften så mycket (SCB 2020). Tvåföräldrarfamiljer förväntas av denna anledning vara till nytta för barnens självkänsla med tanke på att kontinuiteten i föräldrarnas engagemang och resurser säkerställs. Thomson et al. (1994) redovisar resultat som innebär att omständigheterna för självstående mödrar främst är att de överför ekonomisk ojämlikhet medan styvfamiljer istället kan överföra ojämlikheter i barnets emotionella kvalitet senare i livet. Familjestruktur blir av relevans då barns välbefinnande sannolikt är relaterad till föräldrarnas resurser i form av tid eller pengar. Exempelvis möjliggör ekonomiska resurser för ett optimalt förhållande mellan föräldrar och barn, då föräldrar i socioekonomisk utsatthet har mindre möjlighet än andra föräldrar att förse sina barn med lämpliga nivåer av kontroll och stöd, detta då exempelvis kan behöva jobba mer eller på mer obekväma arbetstider. Man kan även se föräldrarnas tid med barn som ett slags socialt kapital. Det ska då möjliggöra

överföringen av föräldrarnas ekonomiska resurser i generationer (Thomson et al. 1994). Det här kan bli konsekvenser av de ekonomiska resurserna, när föräldrar istället ger barnen tid skapar man tillfälle för anknytning och socialisering.

En aspekt som visat sig vara betydelsefull för såväl barnets välmående som barnets tillit till lärare är relationen till föräldrarna (Liu et al. 2018). Enligt Bowlbys anknytningsteori leder en uppväxt vilken grundas på sunda relationer där barnet fått kvaliteter som kärlek, trygghet och värme till att barnet blir välorganiserad och sammanhängande, en uppväxt med osunda relationer där barnet saknat sådana kvaliteter leder således till det motsatta (Payne 2015, s. 128). Teorin grundar sig i forskningsresultat som visat att människans sociala kompetens påverkas och formas av tidigare anknytningserfarenheter till människor som uppfattas som betydelsefulla, exempelvis föräldrar. Hur barnet har lärt sig att relatera till sin närmaste omgivning kan förklaras genom anknytningsmönster. Det finns fyra stycken olika anknytningsstilar som brukar diskuteras. Det är trygg anknytning, otrygg-undvikande anknytning, otrygg-ambivalent och till sist den lite ovanligare otrygg desorganiserad anknytning. Trygga anknytning innebär att barnet vet att föräldern, eller föräldrarna, finns där för barnet och stöttar i svåra eller läskiga situationer, vilket gör att de som vuxen oftast har lätt för att komma nära nya personer (Psykologiguiden 2013). De barn som har en otrygg-undvikande anknytning har en förväntan på att bli avvisade av sina föräldrar och har därför lärt sig tidigt att inte söka efter närhet eller tröst. Detta medför att de som vuxen oftast fungerar bra i mer ytliga relationer men har svårt att komma någon närmre och mer in på djupet (Psykologiguiden 2013). Den tredje anknytningsstilen är otrygg-ambivalent vilket innebär att barnet har ett ambivalent förhållande till sina föräldrar där de i vissa fall får närhet och kärlek och i vissa fall blir avvisade, vilket gör att barnet blir osäkert och kan få en känsla av separationsångest. Som vuxen är de ofta känslostyrda och kreativa, dock med ett relativt stort behov av närhet vilket kan få andra personer att ta avstånd (Psykologiguiden 2013). Till sist det lite ovanliga anknytningsmönstret otrygg-desorganiserad som oftast återfinns hos barn som växer upp i en otrygg miljö med fysisk eller psykisk misshandel. Där barnet har ett behov av att knyta an men föräldern kan inte riktigt hantera detta. Vilket allt som oftast leder till att barnet växer upp och får svåra relationsstörningar i vuxen ålder (Psykologiguiden 2013). Utifrån dessa anknytningsstilar så skapar barnet inre arbetsmodeller som enligt Bowlby har sin grund i hur anknytningsmönstret sett ut i de tidiga åren av livet. Detta bidrar till att barnet hittar arbetsmodeller som de sedan kan använda sig av i nya relationer och sociala kontakter med andra människor (Broberg et al. 2007, s.130-132). En påverkan på barnets sociala

kompetens skulle kunna vara en påverkan på hens förmåga att socialisera och anknyta till lärare vilket kan minska chansen för barnet att uppleva tillit till de. Ett barns brist på tillit till lärare skulle därmed kunna förstås av att barnet tidigare i livet har saknat anknytning till föräldrarna som kan ses som en skyddsfaktor för barnets framtid (Payne 2015, s. 128). Ett exempel på hur familjestruktur hör ihop med anknytning är i det fall då barnet lever med en självstående förälder som behöver lägga mer tid på att arbeta vilket i sin tur påverkar barnets anknytning till föräldern. Barnet saknar då kvaliteter som kärlek, trygghet och värme vilka kan vara nödvändiga för att barnet ska bli sammanhängande, välorganiserad och kunna lita på andra. När det gäller tidsaspekten blir det viktigt att nämna att anknytning i denna studie innebär anknytningen barnet upplever till sina föräldrar i det läget hen besvarar enkäten. Därmed inte hur barnet har upplevt anknytningen som barn, med tanke på att barnen besvarar enkäten i högre ålder. Dock kan vissa delar av resultaten komma att diskuteras ur ett perspektiv där barnen saknat anknytning till föräldrar som barn, eftersom teorin lägger stor vikt vid barndomen.

På samma sätt som Bowlbys anknytningsteori menar även Eriksons teori om grundläggande tillit (1981) att tillit är något som grundläggs tidigt i människans liv vilket gör att teorierna hör väl ihop och styrker varandra (Broberg et al. 2008). Erikson (1981) menar att människans grundläggande tillit formas av föräldrarnas emotionella närvaro och hurdan de svarar på barnets behov samt att även tillit är ett grundläggande fenomen vilket utvecklas redan under människans första levnadsår. Detta går i sin tur att relatera till hur mycket tid föräldrar kan ge barnen, det vill säga föräldraresursteorin (eng Parental resource theory). Vidare tycks att vara misstroende mot omvärlden ha en negativ påverkan på människans kapacitet att åstadkomma närhet till andra människor i vuxenlivet (Erikson 1981; Karlsson 2004). Sambandet mellan familjestruktur, familjerelation och tilliten till föräldrar skulle kunna förklaras genom att familjestrukturen blir betydelsefull då ett barn behöver maximal tillgänglighet till sina föräldrar för att kunna tillgodose barnets behov, i det fall där föräldern är självstående minskar därmed denna tillgänglighet. Att familjerelationen är betydelsefull för barns tillit till lärare grundas då i föräldrarnas emotionella närvaro och hurdan de tillgodoser behoven. Såvida barnet inte har tillgång till sina föräldrar och saknar den emotionella närvaron av de samt att få sina behov tillgodosedda blir barnet istället misstroende mot omvärlden, och får svårt att knyta an till andra människor.

Den anknytningen och grundläggande tilliten som ett barn känner för sina vårdnadshavare är således viktig då det påverkar hur barnet senare i livet kan känna tillit till andra personer. Anthony Giddens (1997) menar att den ontologiska tryggheten påverkas av barnets relation till sina föräldrar i samband med de grundläggande vanorna och rutinerna. Ontologisk trygghet är en känsla av att människor och ting är pålitliga. När barnet tidigt i livet får utveckla denna ontologiska trygghet som leder till en generell tillit så verkar det som en skyddshinna senare i livet som medför att barnet kan bevara sitt hopp i utsatta situationer där risker eller faror uppstår. Den tidiga och trygga anknytningen till sina föräldrar blir därav viktig i tillitsbyggandet då det bidrar till att en individ kan uppleva världen som stabil (Giddens 1997). Den ontologiska tryggheten och tillit är två begrepp som är nära sammankopplade och som bör stå i relation till varandra. Det krävs en nära relation till sina föräldrar där tillit är en viktig aspekt för att den ontologiska tryggheten ska utvecklas och sedan fungera som en skyddshinna, när tilliten ges efter så kan det få påfrestande konsekvenser på barnets syn på omvärlden men även sin egen identitet. Vidare menas det även att tilliten är något som antingen kan byggas på eller raseras i samband med upprepade möten med andra människor. (Giddens 1996). För att barnet senare i livet ska vara mer resiliert så är det viktigt att den ontologiska tryggheten bibehålls då barnet kan bli mer sårbart och får en mer lättpåverkad attityd om den ontologiska tryggheten bryts (Giddens 1997). Detta kan komma bli applicerbart på vår studie då vårt fokus är att se om familjestruktur, och även familjerelation, påverkar ett barns tillit till sina lärare. Vi har tidigare observerat att barnets välmående kan påverkas negativt till följd av en separation och förmodar att det kan bero på att den ontologiska tryggheten bryts och att anknytningen till barnets föräldrar är bristande. Om anknytningen är otillräcklig och den ontologiska tryggheten är bristfällig så skulle även ett barns tillit till andra, exempelvis lärare, senare i livet kunna påverkas negativt.

En annan aspekt som studerats och diskuterats är föräldrarnas roll, de som kallas bland annat primär socialisering. Liu et al. (2018) studieresultat indikerar att familjens och skolans praktik tillsammans formar ungdomars sociala förtroende och uppvisar att föräldrarnas uppfostran, beteende och behandling av barnen har ett stort inflytande på i vilken grad deras barn litar på andra människor, exempelvis på lärare (Liu et al. 2018). Detta nämns för att förtydliga att barnet inte bär hela ansvaret för den känsla hen upplever av tillit för lärare, utan att det dels grundas i andra aspekter men att föräldrar, såsom lärare, bär ett ansvar i den tillit barnet kommer att uppleva.

3. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare forskning inom ämnet för att ge en klarare bild av vad som hittills har studerats samt vilka resultat man funnit inom området. En litteraturöversikt i form av en kunskapsöversikt har valts ut för att presentera den tidigare forskningen. Syftet med detta är att inventera och att sammanställa dessa resultat för att i sin tur besvara en forskningsfråga (Bildtgård & Tielman 2007, ss. 3-4). De tidigare studiernas slutsatser och resultat kommer att presenteras i form av följande två delar; *samband mellan familjestruktur, relation och tillit* samt *barnets mående*, följt av en avslutande reflektion samt diskussion av den tidigare forskningen:

3.1 Sökprocess

Vid inledandet av sökprocessen lästes texter som behandlade ämnet "relationen mellan familjestruktur, relation till föräldrar samt tillit till lärare" för att på så sätt bilda oss en uppfattning kring hur kunskapsfältet på ämnet såg ut (Bildtgård & Tielman-Lindberg 2007, s. 17). Detta gjordes genom att läsa studier från exempelvis Folkhälsomyndigheten (2014) samt spara artiklar och sökningar vilka var till hjälp för vårt kunskapsfält (Bildtgård & Tielman-Lindberg 2007, s. 17). För att finna mer specifik och strukturerad tidigare forskning användes databaserna Sociological Abstracts, Sociology database, Social services abstract, Söderscholar samt Google scholar. Vi har använt oss av bland annat sökorden family structure, family constellation, family relationship, trust, divorce, teacher, tillit, familjerelation, familjestruktur, tillit för lärare. Vi har använt både svenska och engelska sökord för att bredda vårt sökresultat, detta innebar att vi erhöll både svenska och engelska studier vilket gjorde att vi kunde inkludera internationella studier i vår forskningsbakgrund. Dessa sökord kombinerades på diverse olika sätt, så kallad kombinationssökning, och kompletterades med logiska operatörer som och, eller, OR och AND (Löf 2005, s. 360). Vidare filtrerade vi sökningen till endast studier som var expertgranskade, detta för att få så tillförlitliga resultat som möjligt (Löf 2005, s. 362). För att välja ut de resultat som var av relevans för denna studie lästes till en början titeln på studien, i det fall då det verkade vara av betydelse lästes studiens abstract. Om även abstract var väsentlig lästes sedan resterande av studien för att avgöra i vilken mån de blev användbara för genomförandet av denna studie. Då vi hade bestämt vilka som var av högst relevans för denna studie gjorde vi vad som kallas för kedjesökning eller referenssökning, det går ut på att läsa referenslistan i de relevanta studierna för att på så sätt eventuellt finns fler relevanta studier eller författare (Löf 2005, s. 361).

3.2 Samband mellan familjestruktur, relation och tillit

Vår studie ämnar att undersöka och fördjupa förståelsen kring hur familjestruktur samt barns relation till föräldrarna samverkar med tillit och mer specifikt tilliten till lärare. En annan intressant upptäckt är att om könet på barnet och läraren är detsamma så har även tilliten visats sig påverkas av detta, på ett positivt sätt (Basch 2012). Men det finns en del resultat som indikerar att det finns personer vilka avviker från medelvärdet (Basch 2012). Men vad beror det då på att vissa barn känner en lägre tillit till lärare?

Tidigare forskning har visat att barns förhållande till föräldrar är viktig för ett barns tillit och välmående (Bastaitis & Mortelmans 2016; Dinisman et al. 2017; Gatfield & Ho 2017; Heard et al. 2008; Liu et al. 2018; Olsson 2009; Trygged, Backlund och Elofssons 2013;). En viktig faktor har visat sig vara barnets familjestruktur (Bastaitis & Mortelmans 2016; Dinisman et al. 2017; Heard et al. 2008; Trygged, Backlund och Elofssons 2013). Trygged, Backlund och Elofssons (2013) studieresultat pekar på att de elever som har ett stort förtroende för sin skolpersonal oftast även har ett stort förtroende för sina föräldrar, bor med båda föräldrarna samt kommer från resursstarka hem. Det fanns även resultat i studien som visade på att ålder spelar en stor roll, då de yngre eleverna i högre utsträckning hade högt förtroende för skolpersonalen och de äldre eleverna visade på ett lägre förtroende för skolpersonal. Även i en jämförelse mellan könen så kunde man se skillnad i förtroende för lärare där pojkar i högre grad uppgav att de har ett förtroende för lärare än vad flickor har, däremot påvisar flickorna högre förtroende för skolsköterskorna (Trygged, Backlund & Elofsson 2013).

En annan studie av detta slag inkluderar hur bekväm elever känner sig med sina lärare då det skulle kunna vara så att bekvämlighet dem emellan spelar roll för elevens tillit till läraren, och inte bara aspekter som familjestruktur. Studien visar att ungdomar som bor med två föräldrar upplever en högre känsla av stöttning av lärare än de ungdomar som bor med en självstående förälder eller i en styvfamilj. Motsvarande gäller även för relationen till vänner (Heard et al. 2008). Ytterligare en tanke inom detta uppsatsämne är vad som egentligen ligger till grund för ett barns tillit, vilket kan tänkas vara relevant i frågan.

Två andra forskare är Page och Bretherton (2001) som påvisar genom deras studieresultat att barnets relation till sina föräldrar efter en skilsmässa kan komma att ha betydelse för barnets beteende i skolan. Resultat visar på att ett barn med en nära relation till sin mamma oftast har

ett mer positivt beteende i skolan medan de barn som har en nära relation till sin pappa inte hade samma påverkan på deras skolbeteende. En annan tydlig skillnad var att barnen i denna studie visar tendenser på att ha en större separationsångest från sin mamma än vad de har för sin pappa. Däremot kunde det inte hittas ett tydligt samband som pekade på att barnets relation till varken mamman eller pappan har en påverkan på barnets relation till sina lärare (Page & Bretherton 2001).

Även Dinisman et al. (2017) finner ett intressant resultat nämligen att barn som bor med båda sina föräldrar uppskattar sin familjerelation mer än barn som bor med en självstående alternativt separerade föräldrar. Det fanns dock inga markanta skillnader mellan de barnen som bor med en självstående föräldrar och de barn som bor med separerade föräldrar (Dinisman et al. 2017). Studier som dessa inkluderar övriga inflytelserika aspekter än familjestruktur. De aspekterna har tidigare bevisats genom att även studera skillnader bland orsaker till familjestrukturen. Detta kan exempelvis vara skillnader beroende av ifall att föräldrarna separerat eller om föräldern alltid varit självstående, vilka de i sin tur menar kan påverka relationen. Bastaits och Mortelmans (2016) demonstrerar vidare resultat i deras studie som innebar att typen av familjestruktur efter föräldrarnas skilsmässa kan ses som antingen en risk- eller skyddsfaktor. Resultat från studien indikerar dock att vara självstående ses som en riskfaktor senare i livet, detta med tanke på att ett barn som lever med båda föräldrarna och får ett gott föräldraskap från de fungerar som en skyddsfaktor (Bastaits & Mortelmans 2016). Ytterligare en studie klargör att familjestruktur är en viktig aspekt genom att studera hur trauman hanteras i olika familjestrukturer. Gatfield och Ho (2017) har visat att barn från så kallade intakta familjer hanterar trauman bättre när det kommer till minskad effekt på barnet samt att barnets ålder vid föräldrarnas separation spelar roll för hans antal traumasymtom. Ju senare föräldrarna separerat desto fler traumasymtom hade barnet, då en separation i högre ålder framstår som mer traumatisk (Gatfield & Ho 2017).

Utöver familjestruktur och relation till föräldrar är ytterligare en aspekt som visats ha betydelse för en elevs förtroende och tillit till lärare barnets socioekonomiska förutsättningar. Olsson (2009) visar att barn med sämre socioekonomiska förutsättningar fler gånger har en bristande relation till lärare än barn med bättre sådana. Vidare indikerar studien på att relationer med lärare är av särskilt vikt för de ungdomar som kommer från familjer med sämre socioekonomiska förutsättningar (Olsson 2009). Detta resultat kopplas samman med vår

frågeställning gällande om ett eventuellt samband mellan familjestruktur och tillit till lärare förklaras av barnets familjerelationer eller familjens ekonomiska situation. I vår analys tas hänsyn till på vilket sätt socioekonomiska förutsättningar, i form av barnets upplevelse av familjens ekonomiska situation, tycks ha ett samband med de ovan nämnda komponenterna. Resultatet kommer därmed att jämföras med huruvida socioekonomiska förutsättningar tycks ha ett samband med de likt Olsson (2009) visar i sin stu

Gemensamt för den tidigare forskningen inom ämnesområdet är att man har funnit resultat som visar att det finns ett samband mellan barns relation till föräldrar och i vilken grad barnet upplever tillit till andra människor. Bakgrundsfaktorer har diskuterats i den tidigare forskningen varpå familjestruktur har visat sig kunna vara en påverkande sådan (Bastaitis & Mortelmans 2016; Dinisman et al. 2017; Heard et al. 2008; Trygged, Backlund och Elofssons 2013). Elever som upplever hög tillit och förtroende för sina lärare, eller skolpersonal överlag, har oftast högt förtroende för sina föräldrar, upplever att de kan prata med de och kommer från resursstarka hem bestående av två föräldrar (Trygged, Backlund och Elofssons 2013). Inom forskningsfältet beaktas dock olika faktorer i de olika studierna, i en del studeras familjestrukturens påverkan på barnets mående medan de i en del studerar sambandet mellan familjestruktur och familjerelation. En liten del av dessa studier beaktar familjestrukturen och familjerelationens påverkan på barnets tillit vilket ger anledning till att utöka forskningsfältet.

3.3 Barnets mående

Barnets uppväxtmiljö tycks ha en stor betydelse för barnets mående, faktorer som familj, vänner samt skolrelationer och miljö påverkar samt är nära relaterade till barnets subjektiva välmående (Minguez 2020). Liu et al. (2018) har exempelvis funnit resultat i sin studie som indikerar på att beteenden från föräldrarna och deras uppfostran hade en direkt betydelse i ungdomarnas sociala förtroende och en indirekt påverkan på ungdomars självförtroende och självkänsla (Liu et al. 2018). En aspekt som visat sig vara betydelsefull för såväl barnets välmående som barnets tillit till lärare är således relationen till föräldrarna (Liu et al 2018). Några specifika familjestrukturer som verkar påverka ett barns mående på ett negativt sätt är i en familj där föräldrarna är separerade, där inkluderas en styvförälder eller där en förälder är självständig (Bastaitis et al. 2018; Dinisman et al. 2017; Heard et al. 2008; Minguez 2020). Dinisman et al. (2017) menar att de barn som bor i en separerad familj tenderar att vara mindre nöjda med sin familjerelation (Dinisman et al. 2017).

Heard et al. (2008) undersöker i sin studie sambandet mellan familjestruktur samt det självskattade välmåendet i tonåren. Genom att undersöka detta så fann de resultat som indikerade att det självskattade måendet var sämre för de som bott i en familj med en styvfar eller i en familj med en självstående mor, detta främst under tonåren. Studien visar även på resultat som menar att ungdomar som bor med två föräldrar redogör för att de känner en högre känsla av stöttning från vänner och lärare än ungdomar som bor i styvfamiljer eller med självstående föräldrar. Dessa ungdomar som upplever denna support från vänner och lärare skattar även sitt mående högre än de som inte känner denna stöttning (Heard et al. 2008). Återkommande är alltså att en familj med två föräldrar verkar vara gynnsam för barnet och barnets mående (Dinisman et al. 2017; Heard et al. 2008; Gatfield & Ho 2017; Bastaits & Mortelmans 2016). Detta tycks dock främst gälla när de två föräldrarna är biologiska då styvföräldrar inte verkar ha samma generella positiva inverkan på barnets mående. I en studie av Bastaits, Pasteels och Mortelmans (2018) redovisades ett resultat som påvisade att några anledningar till att barns välbefinnande var lägre var bland annat i situationer då deras mammor var i mindre stabila partnersituationer eller hade haft flera relationer efter skilsmässan medan det för faders var tvärtom, ungdomars välbefinnande var lägre då fadern var i en stabil partnersituation (Bastaits et al. 2018).

Däremot så finns det vissa studier som talar emot att det finns något samband mellan familjestruktur, relation och barnets mående eller tillit. Eric Uslaner (2002) kommer med sin studie fram till att förtroende är ett mångfacetterat koncept och inte är något som baseras på tidigare livserfarenheter. Professorn påstår att den moraliska tilliten handlar om en tro på okända människor och att det är den moraliska tilliten vilken binder oss till andra människor samt att det gör oss mer benägna att ge välgörenhet, toleranta mot andra samt att stödja politik (Uslaner 2002). Även Bastaits och Mortelmans (2016) finner en intressant vinkel i sin studie, där de sett att inga direkta eller indirekta effekter för påverkan av familjestruktur på barns välbefinnande avslöjats när det gällde livstillfredsställelse. Detta innebär således att det inte skiljer sig åt i olika familjestrukturer. Dock har det visat sig att familjestrukturen inte har en direkt, men istället har en indirekt påverkan på barnens självkänsla där barn som lever med båda sina föräldrar efter en separation har högre självkänsla än de som bor med enbart en förälder, och detta främst då de får mer stöd från sina fäder (Bastaits & Mortelmans 2016).

3.4 Reflektion av tidigare forskning

Några slutsatser som kan dras efter att ha sammanställt tidigare forskning inom ämnesområdet är att familjestruktur tycks vara en viktig aspekt för familjerelation samt att mycket fokus läggs på ett barns välmående i relation till olika familjestrukturer. Något som många av dessa studier har gemensamt är att inkludera föräldrars separation i förhållande till hur det påverkar barnet. I denna fråga pekade majoriteten av resultaten på att en sådan separation påverkade ett barn negativt i form av lägre självförtroende och självkänsla samt sämre mående. Ytterligare faktorer som verkar påverka detta är primär socialisering, uppfostran, miljö, socioekonomiska faktorer etcetera. Å andra sidan visar även en del studier att det inte nödvändigtvis behöver vara så, att förtroende inte baseras på tidigare livserfarenheter samt att inga direkta effekter av familjestruktur har haft en påverkan på barnets välbefinnande när det gäller livstillfredsställelse (Uslaner 2002). Dessa fynd i kombination med att det i dessa studier funnits en avsaknad av forskning som berör mer specifikt tilliten till lärare gör att en studie av detta slag blir av intresse och relevans.

I det datat vi kommer att studera finns frågor som behandlar hur relationen ser ut mellan vårdnadshavare och barn, bland annat om barnet har någon att prata med, om föräldrarna är närvarande etcetera. Då familjestrukturen kan variera till följd av exempelvis skilsmässa så kan det bli relevant att se hur resultatet i denna studie ser ut. Detta för att få en mer heltäckande bild gällande om barn till separerade föräldrar kan ha fått sitt välmående, och i sin tur sin tillit påverkad.

Då vår studie ämnar att undersöka och fördjupa förståelsen kring hur familjestruktur samt barns relation till föräldrarna samverkar med tillit till lärare vill vi med hjälp av denna studie utöka forskningsfältet. Resultat från tidigare forskning komma att jämföras med resultat från denna studie för att kunna tyda på vilket sätt denna studie bidragit till utvecklingen av forskningsfältet. Ett exempel på sådan tidigare forskning är Trygged, Backlund och Elofssons (2013) studie vilken är relativt lik vår, då den studerar sambandet mellan familjesituation samt förtroende för skolpersonal. Deras studieresultat blir intressant att jämföra med vårt för att se vilka likheter och skillnader som finns. Vi har dock valt att fokusera främst på familjestrukturens påverkan på tilliten till lärare. Till skillnad från Trygged, Backlund och Elofsson som hade sitt huvudsakliga fokus på tilliten till skolpersonal med familjesituationen som en eventuell förklaring, i relation till andra eventuella förklaringar. Denna studie blir

relevant i relation till vår då vår första frågeställning undersöker hur familjestruktur påverkar familjerelationer. Detta då vi antar att familjerelation har någon påverkan på huruvida ett barn kan utveckla samt känna tillit till sin lärare. Trygged, Backlund och Elofssons (2013) visar att familjestruktur har någon form av påverkan på relation, ett resultat som vi vill se om vi kan bifalla eller förkasta genom vår studie. Vi är medvetna om att varken Trygged, Backlund och Elofssons (2013) eller denna studie studerar ett orsakssamband utan gör en tvärsnittsstudie och vi kan därmed inte uttala oss om sådana samband.

4. Metod

Syftet med denna studie var att undersöka och fördjupa förståelsen kring hur barns familjestruktur samverkar med tillit till lärare samt huruvida ett eventuellt samband kan förklaras av familjerelationer. För att lyckas besvara undersökningens frågeställningar har en kvantitativ metod valts ut. Avsnittet är uppdelat i olika delar vilka omfattar information om kvantitativ metod, sekundärdatat, etiska överväganden, validitet och reliabilitet samt analysmetoden.

Metodvalet grundar sig i undersökningens syfte och frågeställningar. Frågeställningarna vilka är centrala för undersökningen blir en utgångspunkt för studiens genomförande och diverse beslut kring metod. Den kvantitativa metoden kännetecknas många gånger av generaliserbar data där man önskar kunna generalisera resultatet till en population. Man vet vad som eftersöks och det handlar mycket om det generella. Vidare gör den sig bra när man önskar testa en hypotes som i detta fall eftersom vi såg ett mönster i våra B-uppsatser.

4.1 Datat

Vi har utgått från *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/14* genomförd av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag åt Folkhälsomyndigheten. Detta är vårt sekundärdatat vilket innebär att det är redan tillgänglig information som blir referensinformation för denna studie. Anledningen till att vi valde att använda detta datat är att den innehåller information om bland annat barns familjerelation, familjestruktur samt tillit till lärare. Datan är tillgänglig och nedladdningsbar online [<https://www.uib.no/en/hbscdata>]. Nedan kommer vi att presentera datans syfte, dess teoretiska utgångspunkter, urval och bortfall samt enkätens utformning.

4.1.1 Syfte

Skolbarns hälsovanor (Health Behaviour in School-aged Children, HBSC) är en studie och enkätundersökning som genomförs bland 11-, 13- och 15-åringar. Syftet är att öka kunskapen om både levnadsvanor och levnadsförhållanden vilka anses betydelsefulla för barns hälsa, att följa utvecklingen över tid samt att kunna jämföra resultaten med andra länders resultat. Undersökningen belyser såväl fysiska som psykiska aspekter på hälsa samt barns sociala miljö. Detta är ett internationellt forsknings- och samarbetsprojekt vilket påbörjades i början av 1980-talet genom att några tobaksforskare konstaterade att det saknades data om skolbarns rökvanor som gick att jämföra med olika länder. Sedan dess har studien utvidgats och

genomförs vart fjärde år och denna är från år 2013/14 där ett 40-tal länder deltog. Sedan år 1985/86 medverkar Sverige och alla länder vilka deltar i denna undersökning har ett nationellt team som består av ett antal forskare och en forskningsledare. I Sverige återfinns dessa forskare vid högskolor och universitet medan forskningsledaren är placerad hos Folkhälsomyndigheten. Tillsammans med ett övergripande koordineringscenter och datacenter ingår de nationella teamen i ett internationellt nätverk vilket gemensamt förvaltar, utvecklar och sprider resultaten från studien. Vidare är undersökningen Skolbarns hälsovanor en så kallad "WHO collaborative study" vilket betyder att Världshälsoorganisationen (WHO) stödjer undersökningen och delar internationella samlingsrapporter (Folkhälsomyndigheten 2014, s. 11).

4.1.2 Teoretiska utgångspunkter

WHO: definition av hälsa där utgångspunkten är att självskattad hälsa samt välbefinnande är nära förknippade är central i Skolbarns hälsovanor. Många gånger betecknas tonåren som en övergång från barndomen till vuxenlivet då det ses som en utvecklingsperiod i livet där stora förändringar sker, såväl kroppsliga, psykologiska som sociala. Vidare är det en fas där man söker efter en egen identitet, frigörelse från föräldrar, funderingar på framtiden samt mer fokus på kamratrelationer. Teorier hämtade från socialpsykologin och utvecklingspsykologin används i Skolbarns hälsovanor för att undersöka hur barns och ungas hälsa påverkas och utvecklas under den här perioden. Den förstnämnda innebär att man inte endast tar hänsyn till egenskaper och faktorer hos en enskild individ utan även tar hänsyn till det samspel som sker mellan individen och samhällen eller grupper som hen befinner sig i eller tillhör. Fokus är då på hur detta påverkar individens hälsa. Inom detta förhållningssätt ingår även att undersöka hur individuella psykologiska faktorer som exempelvis brist på stöd kan bidra till en förståelse av ungas livsvillkor och hälsa vilket förklarar varför frågor som skolmiljö, familj samt vänner har tillkommit i studien. Det utvecklingspsykologiska perspektivet lyfter vikten av individens fysiska mognadsprocess som puberteten men omfattar även den kognitiva utvecklingen vilken rör psykologiska processer och självuppfattning. Detta förklarar åldersgrupperna som ingår i undersökningen. På senare år har fokus lagts på socioekonomiska bestämningsfaktorer för hälsa samt ojämlikhet i hälsa men däremot kvarstår att se hur barns och ungas beteende, hälsa och livsstil skapas i en psykologisk och social kontext (Folkhälsomyndigheten 2014, s. 11).

4.1.3 Urval och bortfall

Denna studie är genomförd av SCB på uppdrag av Folkhälsomyndigheten. Denna undersökning genomfördes på vinter år 2013-2014 där åldersgrupperna som ingick i studien var 11-, 13- och 15-åringar. Vilket motsvarar elever som gick i årskurserna 5, 7 och 9. Detta urval skedde i två steg i form av en klusterdesign som innebar att det först valdes ut ett antal skolor slumpmässigt så att dessa skulle kunna vara representativa för hela landet. Därefter slumpades olika klasser ut på respektive skola. Den totala skattade urvalsstorleken var på 11 328 elever men det var enbart 7 867 svarande elever vilket motsvarar 69,4% (Folkhälsomyndigheten 2014, ss. 12-13).

4.1.4 Enkäten

Enkäten i sig är utformad på så vis att den ämnar innefatta fler olika dimensioner av hälsa. Detta genom att ställa frågor som rör dessa olika delar i form av just hälsa, hälsobeteenden samt andra förhållanden som kan påverka hur barn och unga mår. Dessa frågor är utarbetade av det internationella nätverket för studien. Enkäten är uppbyggd med bakgrundsfrågor och basfrågor som ställs till eleverna i alla deltagande länderna medan varje land sedan väljer ut vilka fördjupningsfrågor som ska ställas. Bakgrundsfrågorna berör delar som elevernas könstillhörighet, ålder, födelseland samt familjesituation och föräldrarnas sysselsättning följt av basfrågor som berör alkohol-, tobak och matvanor, fysisk aktivitet, hälsa, somatiska och psykiska besvär, kroppsuppfattning, relationer till kamrater och föräldrar, skolmiljö samt mobbning. Vidare valde Sverige att ställa frågor gällande sömnvanor, förekomsten av långvariga sjukdomar samt funktionsnedsättningar och även frågor gällande barnens relation till deras föräldrar (Folkhälsomyndigheten 2014, s. 13).

I sekundärdatat ingick 7700 barn, dvs. de respondenter som besvarat Folkhälsomyndighetens (2019) enkät. Vårt analytiska stickprov har tagits fram genom att utesluta de barn som svarade att de bodde i fosterhem vilket var 182 barn. Sedan togs de barn som svarat att de bodde med annan person än förälder bort, vilka var 330 barn. Dessa togs bort eftersom vår uppsats syftar till att undersöka familjestruktur och barns föräldrarelationer. Slutligen bestod datasetet som analyserats av 7188 barn.

4.2 Etiska överväganden

I en forskningsstudie finns det ett antal etiska överväganden som man behöver utgå ifrån. Detta för att en studie ska vara så etisk som möjligt och för att inga personer som deltar i en studie ska behöva känna en oro för att medverka. Dessa olika krav kan sammanställas i fyra allmänna huvudkrav, vilka presenteras följande. *Informationskravet* innebär att forskaren ska informera alla berörda och deltagare gällande forskningens syfte. Sedan ska *samtyckeskravet* uppfyllas vilken innebär att alla deltagare ska bli informerade om att det är frivilligt att medverka i studien och även att de får avsluta sin medverkan när som helst. Det tredje kravet är *konfidentialitetskravet* som utgår från att alla deltagande personer ska ges största möjliga konfidentialitet och ingen obehörig ska ha möjlighet att ta del av dessa uppgifter. Det sista kravet är *nyttjandekravet* som menar att de uppgifter som är insamlade för studien enbart får användas för detta syfte och inte för något annat ändamål (Vetenskapsrådet 2002).

Vårt sekundärdata har tagit hänsyn till dessa etiska principer så de inför undersökningen har kontaktat rektorerna i de deltagande skolorna där dessa ombads informera alla medverkandes föräldrar om undersökningens bakgrund samt syfte. Denna information finns även att återse i början av enkäten så att alla deltagare själva kunde läsa och ta del av detta. Sedan meddelades det att medverkan var frivillig och att alla som deltog i enkäten var anonyma. Svaren delades in till lärarna i igenklustrade kuvert och svaren behandlas som konfidentiell information. Lärarna skickade in dessa till SCB som sammanställer uppgifterna till en datafil som sedan levererades till folkhälsomyndigheten. Om det önskas finna mer information om undersökningens genomförande så kan en teknisk rapport av SCB lämnas ut på begäran. Datat har levererats i fullständigt avidentifierad och anonymiserad form vilket gör att vi inte kunnat identifiera några respondenter.

4.3 Variabler

Beroende variabel

Vår beroende variabel är barns tillit till lärare. Variabeln är baserad på enkätfrågan ”*jag litar på mina lärare*” som är en ordinalskalevariabel med 5 svarsalternativ från Håller absolut med till Håller absolut inte med. Då variabeln var snedfördelad (77% hade angivit något av de två högsta värdena och ca 6% något av de två lägsta) valde vi att dikotomisera den och skapa en dummyvariabel där de som svarat Håller absolut med eller Håller med har värde 1 och övriga tre kategorier har värde 0.

Oberoende variabler

Variabeln familjestruktur vilken var av stor betydelse för analysen bestod av tre alternativ nämligen att barnet lever med två föräldrar, självstående mamma eller med självstående pappa. Variabeln är baserad på en fråga om vilka personer som bor i barnets primära hem. Självstående förälder är de barn som kryssat i att det enbart bor med antingen mamma eller pappa. Och med tanke på att de senare fått välja om de har ytterligare ett hem så räknas här uteslutande de barn som bor med enbart en förälder.

Vidare inkluderades en dummyvariabel för om barnet har en styvförälder. Även denna baserades på frågan om vilka personer som bor i hushållet där de som kryssat för att de bor med mammas eller pappas sambo har räknats som att ha styvförälder. Växelvist boende räknades däremot inte in då nästa fråga var “har du ytterligare ett hem, t.ex. om dina föräldrar är skilda” där svarsalternativen var ja och nej och vi har valt att räkna bort de barn som har svarat att de har ytterligare ett hem, och därav enbart fokuserat på barnets primära hem.

Vi önskade att mäta hur familjerelationen ser ut och påverkar barnets tillit, men i sekundärdatat fanns ingen färdig fråga gällande barnen uppfattning kring sin familjerelation. För att få fram vår variabel kring familjerelation så har vi skapat ett index genom att inkludera en fråga bestående av fyra påståenden där barnen får ta ställning på en 7 gradig skala kring hur barnet upplever att:

- Min familj försöker verkligen hjälpa mig
- Min familj ger mig det känslomässiga stöd och den hjälp jag behöver
- Jag kan prata om mina problem med min familj
- Min familj hjälper mig att fatta beslut

Dessa variabler adderades så att de bildade ett index med värdena 4 till 28. Variabeln gjordes sedan om till en ordinalskalevariabel genom att dela in den i kvartiler så att den slutliga versionen hade fyra kategorier, från lägst till högst skattad familjerelation, med cirka en fjärdedel av respondenterna i varje kategori. Detta genomfördes då variabeln var relativt snedfördelad och blev efter operationaliseringen i större omfattning överblickbar.

Ekonomisk utsatthet bygger på en enkätfråga där barnen själva fått skatta hur väl ekonomiskt ställt deras familj har det. Ursprungsvariabeln hade fem kategorier. Variabeln var mycket snedfördelad då 81% av barnen bedömt att deras familj hade bättre ekonomi än genomsnittet. Då vi fokuserar på ekonomisk utsatthet har vi valt att dikotomisera variabeln och skapa en

dummy så att de som svarat att deras familj inte har det bra ställt eller inte bra ställt alls jämfört med genomsnittet fått värde 1 och de som bedömt familjens ekonomi som genomsnittlig eller bättre fått värde 0.

Kontrollvariabler

Variabeln kön innebär vilket kön respondenten identifierat sig som i enkäten där det fanns två alternativ nämligen flicka eller pojke. Enkätfrågan lydde “*Är du en pojke eller flicka?*”.

Vidare inkluderades en variabel som handlade om vilken årskurs respondenten gick i då ålder inte fanns med som en fråga i sekundärdatat. “*Vilken årskurs går du i?*” var enkätfrågan där alternativen var årskurs 5, årskurs 7 eller årskurs 9.

En annan berörde förekomsten av och antal syskon (bröder och systrar separat), där variabeln gjordes om till att ha eller inte ha syskon. Enkätfrågan lydde “*Skriv hur många bröder och systrar som bor i den här familjen (räkna med halv-, styv-, eller fostersyskon)*”.

4.4 Validitet och reliabilitet

Med *validitet* menas det hur bra man lyckas mäta det studien avser att mäta och även sambandet mellan den teoretiska- samt den operationella definitionen. *Reliabilitet* ämnar att se hur kvaliteten på våra mätningar är. Vilket i sin tur skulle kunna förklaras på ett sådant sätt att studien har en hög reliabilitet om studiens resultat skulle bli detsamma oavsett vem som genomför studien eller om studien genomförs två gånger så bör resultatet även då bli detsamma (Hjerm m. fl. 2014, s. 31).

Vår studies validitet kan ha påverkats av att vi har fått operationalisera frågorna för att på så sätt mäta det vi avser att mäta. Operationalisering innebär alltså hur vi mäter någonting. Ett exempel på detta är att vi önskar mäta hur familjerelationen ser ut och påverkar, men i sekundärdatat fanns ingen färdig fråga gällande barnens uppfattning kring sin familjerelation. Av denna anledning har vi fått göra en bedömning och utgått från en annan fråga. Detta för att verkligen mäta det vi avsett att mäta. Ytterligare en aspekt som kan uppfattas som ett validitetsproblem är det faktum att ekonomivariabeln i sig är dålig på att mäta faktisk utsatthet. Ett exempel på det är att familjestruktursvariabeln ändras väldigt lite då ekonomivariabeln inkluderas i analysen och detta kan därmed bero på att ekonomin inte

hänger ihop med familjestruktur. Även det faktum att det är barn med olika uppfattning som svarat på enkäten påverkar resultaten. Barn kan tolka samma fråga på olika sätt vilket gör att svaren kan variera och validiteten kan diskuteras.

För att försäkra oss om våra modellers reliabilitet så har vi genomfört diverse olika modellspecifikationer för att på så sätt testa modellens robusthet samt testat för multikollinearitet och interaktionseffekter (se mer nedan under Resultat). Där vi ser att studien verkar mäta det vi avser att mäta och oberoende av de olika modellspecifikationerna så verkar studiens resultat bli detsamma. Detta innebär att denna studie enligt vår mening upprätthåller både hög validitet samt hög reliabilitet. Det kan dock diskuteras kring att vi inte genomfört enkätundersökningen själva och därav inte har kunnat påverka hur frågorna i enkäten har utformats. Dock är detta en professionellt utförd studie som vi noga studerat för att kunna välja ut de frågor som ansågs vara relevanta och väl formulerade utifrån vårt syfte och frågeställningar.

4.5 Analyismetod

För att genomföra vår studie så har vi utgått från ett redan befintlig data, ett sekundärdata, vilket skulle kunna förklaras som vår undersökningsenhet. Den ursprungliga undersökningsenheten har anpassats utifrån det vi undersöker efter de bortfall som genomförts. Vi har sedan även valt ut de variabler som vi har funnit relevanta i förhållande till vår studie där fokus legat på de oberoende variablerna *kön, årskurs, syskon, styvförälder, upplevelse av familjens ekonomi, familjerelation, familjestruktur* samt den beroende variabeln *litar på lärare*.

När vi hade valt ut de variabler som vi var särskilt intresserade av så förde vi in vår data i statistikprogrammet Jamovi som möjliggör det för oss att genomföra statistiska tester, som vi sedan kunnat analysera. Efter att vi var tillfreds med alla variabler så skapade vi en frekvenstabell som presenterar all deskriptiv statistik i form av dels det totala antalet respondenter som ingår i vår studie men även antalet respondenter inom varje fråga. Denna tabell har vi skapat med hjälp av verktyget *descriptives* i Jamovi, där vi lagt in varje relevant variabel och på så sätt fått fram svarsfrekvensen för varje enskild variabel (se tabell 1). Där har vi dels valt att ha med frekvensen men även valt att presentera detta i procent för att tydliggöra detta så bra som möjligt. När alla dessa var sammanställda skapades en egen tabell

i excel där vi förde in alla resultat så att det skulle bli ännu mer begripligt då målet med denna tabell är att redovisa statistiken på ett överskådligt sätt.

Därefter var det aktuellt att påbörja vår analys, där vi har valt en logistisk regressionsanalys då det ansågs vara ett lämpligt verktyg för vår studie på grund av vår beroende variabels sneda fördelning som motiverade en dikotomisering av den ursprungliga ordinalskalevariabeln. (Djurfeldt & Barmark 2009). Vi valde sedan att göra analysen i olika steg i form av fyra modeller där den första är en så kallad *baseline*, vilket är den första grundläggande analysen för att se om det finns något verkligt samband mellan familjestruktur och tillit till lärare vilken var vår ena frågeställning. Där inkluderades även variablerna *kön*, *årskurs*, *syskon*, *familjestruktur* samt *styvförälder* vilka kommer vara inkluderade i alla fyra modeller av den logistiska regressionsanalysen. I modell två har vi även inberäknat barnets upplevelse av familjens ekonomi för att kontrollera om denna variabel kan ha någon form av effekt på huvudsambandet. Denna variabel räknas in då det finns ett antagande om att barn i socioekonomisk utsatthet kan tänkas bli påverkade av sin situation. I den tredje modellen tog vi bort variabeln kring familjens ekonomiska situation och studerade istället till den mellanliggande variabeln som behandlar familjerelationer, detta för att se om sambandet mellan familjestruktur och tillit till lärare förklaras av barnets familjerelation. Varför vi då valt att ta bort variabeln som ingick i modell två är för att vi nu vill se om det finns någon specifik koppling mellan just detta vilken även var en av våra frågeställningar. I den slutliga modellen så adderades alla variabler som kan sammanfattas som en analys av effekten av hur familjestruktur påverkar tilliten till lärare, när den effekten kontrolleras för kön, årskurs, syskon, styvförälder, ekonomisk situation samt familjerelation. Dessa resultat som vi kan se via den logistiska regressionsanalysen redovisas via oddskvoter för de oberoende variablerna. Oddskvoten är ett värde som står för hur stor sannolikhet det är att en företeelse är mer troligt förekommande i en grupp jämfört med en annan. Det vill säga ett värde som visar förhållandet mellan oddset för att något inträffar och att det inte inträffar. **Exempelvis, hur stor sannolikhet det är att ett barn med en självstående mamma känner tillit till en lärare jämfört med ett barn som bor med en självstående pappa.** Oddskvoten redovisas på så sätt att ett värde under 1 innebär att det är lägre odds att något kommer inträffa och tvärtom ett värde över 1 innebär att det är högre odds att något kommer inträffa. Som exempel skulle en oddskvot på 2,00

innebära att oddset är dubbelt så stor för en grupp att ha tillit till en lärare jämfört med en referensgrupp (Djurfeldt & Barmark 2009). I vår regressionsanalys har vi även valt att inkludera konfidensintervallet för ytterligare säkerhet, då detta hjälper oss att se signifikansen för sambandet. Detta kan man se då konfidensintervallets både lägre samt övre värde måste vara antingen över 1 om oddskvoten är det eller under 1 om oddskvoten är under. Alltså om oddskvoten för självstående mamma är 1,90 och konfidensintervallen har det lägre värdet på 1,30 och det övre på 2,20 så kommer det korrekta oddsen ligga inom dessa värden i 95 fall av 100 (Djurfeldt & Barmark 2009). Förutom detta så har vi p-värdet med för alla oddskvoter som Jamovi räknat ut som vi delat upp i tre olika kategorier, $\leq 0,05$, $<0,01$ samt $<0,001$. Där $<0,001$ är den absolut högsta signifikansnivån. Slutligen har vi med standardfel vilket är en skattning, ett mått på hur osäker punktskattningen är, dvs hur mycket resultatet avviker från det man skulle kunna förvänta sig.

Som ovan nämnt så har även olika tester genomförts för att se hur kvaliteten på analysen är, detta i form av robusthetstest, test för multikollinearitet samt några test för interaktionseffekter. Mer om detta går även att läsa om under resultatavsnittet.

5. Resultat

I följande avsnitt presenteras analysens resultat i form av tabeller och medföljande text i form av förklaringar till de siffror som ingår i tabellerna samt information kring tester som studien omfattat för att dels beskriva men också styrka den valda modellen. Först kommer resultatet av frekvenstabellen (tabell 1) presenteras och sedan för den logistiska regressionsanalysen (tabell 2). Enbart resultatet kommer att presenteras i detta avsnitt då analysen av resultatet kommer presenteras i ett senare avsnitt, se diskussion.

Metodologiskt sett skulle man kunna se det som problematiskt att göra logistiska regressionsmodeller stegvis (Mood 2009). Av denna anledning har vi genomfört ett antal tester. Däribland har vi gjort ett robusthetstest som innebär att man testat så att ens modell faktiskt håller i det fall man ändrar på någon av variablerna samt hur modellen designats, dvs. testat om resultatet beror på hur modellen definieras. Robusthetstestet genomfördes genom att logaritmera den kontinuerliga relationsvariabeln, dvs. göra om variabeln till en logaritmerad version. Sedan användes samma modell som tidigare men istället för den kategoriska familjerrelationsvariabeln inkluderades den ursprungliga kontinuerliga versionen. När vi sedan tittade i tabellen kunde vi se om huvudresultat förändrats nämnvärt, vilket det inte gjorde. Robusthetstestet som genomförts är således för att kunna vara säkrare på att den modell som skapats inte är feldefinierad och därav inte förändrade studiens resultat. Vidare körde vi alla modeller som linjära sannolikhetsmodeller för att på så sätt se om mönstret i våra logistiska analyser stämde, vilket det gjorde.

När det gäller frekvens i analysen har det som det tidigare nämnts i bortfallsanalysen ingått 7188 barn i det slutliga sekundärdatat, i frekvenstabellen (Tabell 1) ingår ytterligare information kring specifikt antal per grupp med mera.

Tabell 1: Deskriptiv statistik		
Variabler	Frekvens	Procent
Antal respondenter	7188	100%
Kön		
Flicka	3505	48,80%
Pojke	3683	51,20%
Årskurs		
5	2453	34,10%
7	2152	29,90%
9	2583	35,90%
Syskon		
Har inga syskon	1982	27,60%
Har syskon	5206	72,40%
Styvföräldrar		
Har inte	6431	89,50%
Har	757	10,50%
Upplevelse av familjens ekonomi		
Inte ekonomiskt utsatt	6830	96,60%
Ekonomiskt utsatt	240	3,40%
Familjerelation		
Väldigt bra	1517	22,20%
Bra	1382	20,20%
Dåligt	1988	29,10%
Väldigt dåligt	1950	28,50%
Familjekonstellation		
Bor med två föräldrar	5158	71,80%
Självstående mamma	1672	23,30%
Självstående pappa	358	5%
Litar på lärare		
Ja	5537	77%
Nej	1651	23%
<i>Källa: Skolbarns hälsovanor 2014/15. Enkätundersökning genomförd av Folkhälsomyndigheten.</i>		

I frekvenstabellen kan vi tyda att majoriteten av respondenterna är pojkar trots att skillnaden inte är stor. Det är en hyfsat jämn fördelning vad gäller respondenter mellan årskurserna medan det är väldigt stor skillnad i antal som har och inte har en styvförälder, där majoriteten inte har en sådan. Upplevelse av familjens ekonomi visar även på en ojämn fördelning där en stor majoritet på hela 96.6% upplever att de inte är ekonomiskt utsatta vilket innebär att det är få personer som svarat att de upplever motsatsen. Vi kan även se att majoriteten av familjestrukturerna består av två föräldrar, men att leva med självstående mamma är betydligt vanligare än att leva med sin självstående pappa, som består av 5% av respondenterna. Vad gäller familjerelation kan vi se att det är en relativt jämn fördelning i de olika kategorierna. Slutligen visar tabellen att hela 77% av respondenterna upplever att de litar på sina lärare vilket visar på en markant skillnad mellan de och de som upplever att de inte litar på de alls. På vilket sätt dessa variabler samverkar och förklaras av varandra presenteras mer nedan under Tabell 2.

Tabell 2. Logistisk regressionsanalys: Påverkan på läraförtröende												
Variabler	Modell 1			Modell 2			Modell 3			Modell 4		
	Oddsquot	Lägre	Övre	Oddsquot	Lägre	Övre	Oddsquot	Lägre	Övre	Oddsquot	Lägre	Övre
Familjekonstellation												
Bor med två föräldrar (ref.)	1			1			1			1		
Självstående mamma	0.736***	(0.0737)	0.850	0.768(0.0755)***	0.662	0.890	0.820(0.0786)*	0.703	0.956	0.832(0.0799)*	0.711	0.973
Självstående pappa	0.698**	(0.1297)	0.900	0.752(0.1328)*	0.579	0.975	0.852(0.1384)	0.650	1.118	0.887(0.1408)	0.673	1.169
Kön												
Flicka (ref.)	1			1			1			1		
Pojke	0.846(0.0580)**		0.947	0.865(0.0586)*	0.771	0.971	0.826(0.0615)**	0.732	0.931	0.840(0.0619)**	0.744	0.949
Årskurs												
5 (ref.)	1			1			1			1		
7	0.405(0.0820)***		0.476	0.403(0.0829)***	0.342	0.474	0.426(0.0878)***	0.359	0.506	0.430(0.0882)***	0.361	0.511
9	0.255(0.0769)***		0.297	0.259(0.0779)***	0.222	0.302	0.269(0.0825)***	0.229	0.316	0.274(0.0829)***	0.233	0.322
Syskon												
Har inga syskon (ref.)	1			1			1			1		
Har syskon	0.923(0.0653)		1.049	0.915(0.0659)	0.804	1.042	0.957(0.0689)	0.836	1.095	0.948(0.0694)	0.828	1.087
Styvföräldrar												
Har inte (ref.)	1			1			1			1		
Har	0.871(0.0985)		1.056	0.871(0.1002)	0.716	1.060	0.871(0.1047)	0.710	1.070	0.880(0.1059)	0.715	1.083
Upptelevelse av familjens ekonomi												
Inte ekonomiskt utsatt (ref.)												
Ekonomiskt utsatt												
				0.565(0.1401)***	0.429	0.744				0.721(0.1471)*	0.540	0.962
Familjerelation												
Väldigt dålig												
Dålig												
Bra (ref.)												
Väldigt bra												
				1.119(0.1095)	0.903	1.387	1.123(0.1104)	0.904	1.394			
<i>Källa: Skolbarns hälsovanor 2014/15. Enkätundersökning genomförd av Folkhälsomyndigheten.</i>												
<i>P-värde: *≤0,05 **<0,01 ***<0,001</i>												
<i>Standardfel inom parentes.</i>												

I modell 1 där vi inte hade några mellanliggande variabler utan istället tittade på basen som bestod av familjestruktur, kön, årskurs, om man har syskon samt styvföräldrar visade det sig vara lägre odds för barn som bor med självstående pappa och självstående mamma än för de barn som bor med två föräldrar, vilket var referenskategori. Oddskvot för barn till självstående mamma ligger på 0.736 medan värdet ligger på 0.698 för barn till självstående pappa. Vidare visar modellen att pojkar löper mindre chans att lita på lärare än flickor samt att elever i årskurs 9 har lägst odds för att lita på lärare av de tre inkluderade årskurserna, där oddskvoten ligger på 0.255. Att ha syskon och att ha styvföräldrar är ytterligare två variabler som tycks sänka barns odds att lita på sina lärare. Vi kan även se en tydlig ålderseffekt där barn har lägre sannolikhet för att ha förtroende till sina lärare ju äldre de är.

I modell 2 lades en mellanliggande variabel gällande barnens upplevelse av familjens ekonomi till för att se om detta kunde påverka resultatet på hur familjestruktur påverkar barnets tillit till lärare. Här ser vi att resultaten är snarlika modell 1. Detta innebär i sin tur att de som bor med självstående föräldrar fortsatt har en tendens att visa på lägre lärarförtroende än de barn som bor med två föräldrar. Om vi sedan granskar variabeln kring familjens ekonomi så kan vi se att barn som enligt studien är ekonomiskt utsatta har en oddskvot på 0.565 vilket innebär att dessa barn har drygt 40% lägre odds att lita på sina lärare.

Modell 3 inkluderar ytterligare en variabel som är familjerelation och tar istället bort variabeln som mäter upplevelse av familjens ekonomi eftersom skilda generellt har sämre ekonomi och de med dålig ekonomi också har lägre förtroende. Genom att göra detta sker en förändring i framförallt variabeln familjestruktur där oddsen att lita på lärare ökar för såväl barn till självstående mammor som barn till självstående pappor. Den största förändringen som sker mellan modell 2 och 3 är dock att resultatet gällande barn som bor med självstående pappor inte längre skiljer sig signifikant mot de som bor med båda föräldrarna om man tar hänsyn till familjerelationsvariabeln. Familjerelationsvariabeln visar att de barn som svarat på så sätt att de ingår i kategorin "väldigt dålig" relation till sina föräldrar har lägst odds att lita på lärare, en oddskvot på 0.334, medan de som svarat att de har en väldigt bra sådan har högst odds att lita på de, med en oddskvot på 1.119. Variabeln indikerar på att tilliten till lärare ökar i samband med ett barns relation till föräldrarna.

Genom att titta på familjestruktur i tabell 2 modell 4 kan vi se att bo med en självstående mamma tycks göra att barnet har något lägre odds att lita på sina lärare än de barn som bor

med två föräldrar. De som bor med bara mamma har cirka 20% lägre odds att ha förtroende för lärare än de som bor med båda föräldrarna, detta resultatet är statistiskt signifikant. Även de som bor med en självstående pappa har något lägre odds att lita på sina lärare än de som bor med två föräldrar däremot så är inte detta resultat statistiskt signifikant. När man tittar på oddskvoten förklaras effekter för båda föräldrar delvis av familjerelationen. Vidare kan det finnas andra påverkande aspekter, exempelvis skillnader i aspekter som kön och ålder. När det gäller skillnad för olika kön tycks det i detta fall vara pojkar som har lägst odds att ha tillit till sina lärare vilket även är ett statistiskt signifikant resultat. Vad gäller ålder eller årskurs tycks elever i årskurs 7 ha mer än 70% lägre odds än elever i årskurs 5 att ha tillit till sina lärare. Respondenter som går i årskurs 9 har ytterligare lägre odds att lita på lärare och har cirka 80% lägre odds än de barn som går i årskurs 5. Detta resultat är statistiskt signifikant och förklarar att tilliten till lärare blir lägre ju högre upp i ålder barnet kommer. En annan variabel vars resultat inte var statistiskt signifikant var att ha syskon där det visade sig att de som har minst ett syskon tycks ha något lägre men näst intill lika odds att uppleva tillit till lärare som de barn som inte har några syskon. Förutom syskon kan även familjestrukturen bestå av en styvförälder vilket visas innebära att barnet får cirka 20% lägre odds att uppleva tillit till sina lärare, resultatet visades inte vara statistiskt signifikant. De övriga samband vi såg, det vill säga förutom familjestruktur, i Modell 1 förklarades därmed inte genom varken ekonomi eller familjerelation.

Familjerelation som är en av huvudvariablerna visade på ytterligare intressanta resultat för studien. Kategori 1 som är de som svarat på så vis att de har en "dålig" relation till sina föräldrar är även kategorin som har lägst tillit till sina lärare. Kategori 2 har lite bättre relation till sina föräldrar och har även högre tillit till sina lärare, vilket är ett signifikant resultat. Kategori 3 som har "bra" relation till sina föräldrar är referens kategorin. Kategori 4 som har bäst relation till sina föräldrar har även högst tillit till sina lärare av de 4 kategorierna. Av detta kan vi förstå att ju bättre relation till föräldrar barnet har desto högre tillit till lärare upplever hen. Exempelvis kan vi se att kategori 1 som har både sämst relation till föräldrar och lägst tillit till lärare har 70% lägre odds att uppleva tillit till lärare än referenskategorin. Kategori 4, som tvärt emot har svarat att de har *väldigt bra* relation till föräldrar har istället högre odds att uppleva tillit till lärare än de som svarat att de har en *bra* relation till sina föräldrar. Två av tre resultat är statistiskt signifikanta och effekten är relativt stark på oddset att ha förtroende för sin lärare.

En annan variabel som ingått i analysen är socioekonomisk utsatthet där barnet fått uppskatta hur pass bra ställt ekonomiskt hen tycker att sin familj har det. I denna variabel har 0 blivit att hen inte upplever sig som ekonomiskt utsatt medan 1 är att hen upplever sig som det.

Resultatet av analysen visar att kategori 1 där respondenterna upplevt sig som ekonomiskt utsatta har 30 % lägre odds för att uppleva tillit till sina lärare än de som inte är ekonomiskt utsatta, detta resultat var statistiskt signifikant.

Vidare testade vi även för multikollinearitet och interaktionseffekter. Man vill undvika multikollinearitet i en statistisk modell då man inte vill att två variabler mäter samma sak. Detta visades på genom att ta fram kollinearitetsstatistik och se över våra värden på Variance Inflation Factor (VIF) som man vill ska vara så låga som möjligt, under 5 och 10 där inga problematiska VIF-värden gick att finna. Vidare testades för interaktionseffekter mellan familjestruktursvariabeln och övriga oberoende variabler men fann inga signifikanta sådana.

6. Diskussion

I detta avsnitt kommer resultatet först att summeras och bestå av ett direkt svar på undersökningens frågeställningar vilka även kommer bli de olika delarna i avsnittet *summering av resultat*. Vidare sätts resultatet i relation till tidigare forskning som presenterats tidigare i studien samt i relation till de valda teoretiska utgångspunkterna. I slutet av detta avsnitt förs och presenteras en diskussion kring metodvalet.

6.1 Summering av resultat

Syftet med denna studie var att undersöka och fördjupa förståelsen kring hur barns familjestruktur samverkar med tillit till lärare samt huruvida ett eventuellt samband kan förklaras av familjerelationer.

6.1.1 Finns det ett samband mellan familjestruktur och tillit till lärare?

Studiens resultat har visat att det finns ett samband mellan familjestruktur och tillit till lärare genom att barn i de olika familjestrukturerna har olika odds att lita på lärare. I modell 4 kan vi se att barn som lever med två föräldrar har högst odds att lita på lärare medan barn till självstående mamma och pappa har lägre, dock lägst för barn till självstående mammor. En annan undersökt aspekt som rör familjestruktur är att ha syskon vilket tycks göra att man får lägre chans att lita på sina lärare. Att föräldrar separerar har tidigare i studien visat sig vara vanligt vilket förklarar relevansen för att inkludera en variabel som styvförälder. Det visade sig i studien att de barn som har en styvförälder också har lägre chans att lita på sina lärare. Alla dessa resultat indikerar på att det finns ett samband mellan hur ett barns familjestruktur ser ut och i vilken grad hen litar på lärare. Det har tidigare i studien visats att barn till skilda föräldrar ofta mår sämre och får diverse svårigheter med att bland annat knyta an till andra människor. En kombination av den tanken tillsammans med tidigare resultat från B-uppsatser (Brodén 2020; Candia 2020) låg som inledningsvis berättades till grund för intresset för att genomföra denna studie.

6.1.2 Förklaras ett eventuellt samband mellan familjestruktur och tillit till lärare av barnets familjerelationer eller familjens ekonomiska situation?

Resultat i analysen klargör att sambandet mellan familjestruktur och ett barns tillit till lärare medieras av barnets relation till föräldrar. Detta kan vi se genom att följa familjestruktursvariabeln i tabell 2 och se hurdan den ändras när vi lägger till eller tar bort

variabler som kan tänkas påverka den. När vi lägger till variabeln om familjens ekonomi och om den upplever sig som ekonomiskt utsatt eller inte ser vi att familjestruktureffekten inte förklaras av ekonomi. Skillnaden är dock knapp och detta talar emot att ekonomi inte är en högt betydande faktor tillsammans med familjestrukturens påverkan på ett barns tillit till lärare.

När ekonomivariabeln sedan utesluts och variabeln om relation till föräldrarna läggs till så förändras konstellationsvariabeln markant. Alla kategorier i konstellationsvariabeln får betydligt högre odds för att lita på lärare vilket indikerar på att familjerelation spelar en betydelsefull roll för i vilken mån ett barn litar på sina lärare samt att det samspelar med familjestrukturen. I modell 4 som är den slutliga i tabell 2 inkluderas samtliga variabler vilket då visar på att resultatet knappt ändras när man har både familjerelation och ekonomi med i analysen. Resultatet blir sig likt och blir som i modell 3 vilken inkluderar familjerelation men inte ekonomiaspekten, vilket styrker att familjerelation spelar en väsentlig roll för barns tillit till lärare, mer än familjens ekonomi och eventuella utsatthet. Vi kan exempelvis se att det skiljer sig stort i odds för att lita på lärare för de som svarat att de har en väldigt dålig respektive väldigt bra relation till sina föräldrar, där de som har en väldigt bra sådan har nästan dubbelt så höga odds som de som svarat att de har en väldigt dålig relation till föräldrar. Ytterligare en viktig aspekt att nämna är att det låga förtroendet för lärare för barn med en självstående förälder jämfört med ett barn med sin ursprungsfamilj förklaras av familjerelation av de som bor med en självstående pappa medan det endast delvis gör det för de barn som bor med självstående mamma. Detta kan vi se eftersom sambandet fortfarande finns kvar för de som bor med självstående mamma när vi kontrollerat för familjerelation medan det inte längre är statistisk signifikant för de som bor med självstående pappa. Det skulle kunna vara så att testet för fäder är mindre kraftfull av anledningen att det finns färre självstående fäder där barn huvudsakligen bor. Att familjestrukturvariabeln ändras väldigt lite då man inkluderar ekonomivariabeln kan tänkas bero på att en så pass liten andel har svarat att de är ekonomiskt utsatta, cirka 3.4 %. Även att resultatet är mycket mer utspritt i såväl kategorier som antal svar i de olika kategorierna i familjerelationsvariabeln, kan bero på att ekonomin inte hänger ihop med familjestrukturen.

6.2 Resultat i relation till tidigare forskning

Under detta avsnitt kommer vi presentera och diskutera de resultat vi funnit i vår studie i relation till den tidigare forskning vi studerat. Den tidigare forskningen har kommit fram till ett antal slutsatser och resultat vilka vi kommer jämföra vårt resultat med samt vidare resonera kring.

Trygged, Backlund och Elofssons (2013) studieresultat uppger att de barn som bor med båda sina föräldrar samt bor i resursstarka hem vanligtvis har högt förtroende för både sina föräldrar men även för sin skolpersonal. Vi kan i vår studie se liknande resultat som Trygged, Backlund och Elofsson gjorde i deras, då vi ser tendenser som pekar på att ett barn som bor med båda sina föräldrar har högre odds att lita på sina lärare, vilket även är ett signifikant resultat. Något att tänka på är att vi till skillnad från dem enbart mäter förtroendet för lärare vilket vårt resultat även syftar till medan de mäter för skolpersonal i stort och tar in olika tjänster inom skolområdet. Gällande Trygged, Backlund och Elofssons resultat kring resursstarka hem kan vi se en liknelse med vår studie då barn som bor i familjer som inte upplever sin ekonomiska situation som utsatt har ungefär 30 % mer tänkbarhet att lita på sina lärare. Ytterligare en studie som stärker detta är Olsson (2009) vilkens resultat påvisat att barn med sämre ekonomiska förutsättningar ofta har en bristande relation till sina lärare till skillnad från de som kommer från ett hem med bättre ekonomiska förutsättningar (Olsson 2009). Ett annat resultat Trygged, Backlund och Elofssons redovisar är att ålder och kön har påverkat elevernas förtroende för skolpersonal, där de kunde se att de yngre eleverna hade högre förtroende gentemot de äldre eleverna som uppvisade lägre förtroende. Trygged, Backlund och Elofsson kunde även se att pojkarna hade högre förtroende för lärarna kontra tjejerna som erhöll högre förtroende för skolsköterskan (Trygged, Backlund & Elofsson 2013). Studerar vi dessa resultat så ser vi att åldern verkar spela roll även i vårt fall, på samma sätt som för dem så kan vi se att de yngsta barnen, eleverna i årskurs 5, tycks ha högst tillit till lärare och sedan är det en fallande skala där eleverna i årskurs 7 har lägre odds att lita på sina lärare och tillsist eleverna i årskurs 9 som har allra lägst förtroende. Vilket innebär att eleverna i årskurs 9 har ungefär 73% lägre sannolikhet att lita på sina lärare än barnen i årskurs 5.

Däremot ser vi en skillnad i resultatet gällande barnets köns påverkan på lärarförtroende i jämförelse med Trygged, Backlund och Elofssons studieresultat. Vårt resultat pekar på att det

är 20% lägre sannolikhet för pojkar att känna förtroende för sina lärare jämfört med tjejerna. Detta resultat är dock något vi kan se likheter med Baschs (2012) studieresultat som visade att varken pojkarnas eller flickornas tillit till lärare varierade särskilt mycket från medelvärdet, men att man trots det kunde se en marginell skillnad till flickornas fördel (Basch 2012).

Fler studier har på samma sätt som vår studie sett att familjestrukturen verkar vara en faktor som påverkar både barnens mående, deras familjerelation samt deras tillit till sina lärare. Det verkar onekligen som att familjestruktur och familjerelation är viktiga delar i studier kring just detta. Resultaten visar på att de barn som bor med båda sina föräldrar uppskattar sin familjerelation mer än de barn som bor med antingen en självstående förälder eller en styvförälder (Dinisman, Andresen, Montserrat, Strózik & Strózik 2017; Gatfield & Ho 2017). Även Heard et al. (2008) ser denna utveckling i sin studie där de ungdomar som bor med båda sina föräldrar har upplevt en högre känsla av stöttning av lärare, och vänner, än de ungdomar som bor med en självstående förälder alternativt styvfamiljer (Heard et al. 2008). Även om inte detta undersökt exakt samma som vår studie så ser vi trots det att barn som bor med båda sina föräldrar verkar ha högre sannolikhet att känna sig tillfreds med olika situationer, såsom tillit till lärare, familjerelation eller stöttning av vänner.

Att barn som bor med båda sina föräldrar mer frekvent uppger sig vara nöjda med sin familjesituation bidrar till att familjestrukturen efter en skilsmässa kan ses antingen som en skydds- eller riskfaktor. Ett exempel på när en skilsmässa kan vara en skyddsfaktor kan vara om familjen separerar då det varit en destruktiv relation mellan föräldrarna och barnet har hamnat där mellan. Men Bastaits och Mortelmans (2016) studieresultat visar att självförsörjarskap i de flesta fall anses vara en riskfaktor för barn medan att bo med båda sina föräldrar och ett gott föräldraskap fungerar som en skyddsfaktor för barnet (Bastaits & Mortelmans 2016). Vår studie visar även att barn till självstående föräldrarna har lägre sannolikhet att känna tillit till en lärare, vilket vi då tncer kan bero på att det i många fall kan ses som en riskfaktor att vara självstående. Även Page och Brethertons (2001) studieresultat indikerar på att barnets relation till deras föräldrar efter en skilsmässa påverkas och att denna kan ha betydelse för hur barnet betar sig i skolan. Resultatet i deras studie åsyftar att det barn som har en nära relation till sin mamma oftast har ett mer positivt beteende i skolan samtidigt som relationen mellan barnet och pappan inte hade något tydligt samband (Page & Bretherton 2001). I vår regressionsanalys (tabell 2) kunde vi se att det i både modell 1 och 2 fanns en marginell skillnad bland de barn som bor med självstående mamma och deras lärarförtroende

jämfört med de barn som bor med självstående pappa och deras lärarförtroende. Detta resultat ändrades sedan i modell 3 och 4 där de barn som bor med pappan istället hade högre sannolikhet att känna tillit till sin lärare, dock var inte detta resultat signifikant.

Vidare verkar en direkt betydande faktor för barnets sociala förtroende samt en indirekt påverkan på barnets självförtroende och självkänsla vara beteenden och uppfostringsstil av föräldrarna. Familjens, tillsammans med skolans praktik, har ett stort inflytande på i vilken grad deras barn litar på andra personer (Liu et al. 2018). Detta resultat kan jämföras med vår studie då vi kan se att olika familjestrukturer och familjerelationer verkar ha en direkt påverkan på barnets tillit till andra, i detta fall lärare. Det som även är nödvändigt att uppmärksamma är att detta kan ha en betydelse för barnets mående och självförtroende samt självkänsla. Det har enligt tidigare forskning visat sig att det finns några specifika familjestrukturer som verkar ha en negativt inverkan på barnets välmående, dessa strukturer är i en familj där föräldrarna är separerade, där inkluderas en styvförälder eller där en förälder är självstående (Dinisman et al. 2017; Bastaits et al. 2018; Heard et al. 2008; Minguez 2020). En trend som går att uttyda är att de barn som bor i en separerad familj har uttryckt ett visst missnöje med sin familjerelation (Dinisman et al. 2017).

Trots att vi inte specifikt studerar välmåendet så ser vi i vår studie en trend i att barn som bor med båda föräldrarna och har en bra relation verkar ha ett högre förtroende för sin lärare. Det känns därav trots allt betydelsefullt att påpeka att barnets välmående tycks påverkas markant beroende på i vilken familjestruktur som de ingår (Dinisman, Andresen, Montserrat, Strózik & Strózik 2017, Bastaits, Pasteels och Mortelmans, 2018, Heard, Gorman, Bridget och Kapinus 2008, Minguez 2020). Detta har konstaterats i flertalet tidigare studier där bland annat Minguez (2020) haft som fokus att undersöka hur familj, vänner samt skol relationer och miljö påverkar samt är relaterade till barnets subjektiva välmående. Och sett att resultaten visar på att dessa olika kontextuella faktorer, som exempelvis sociala relationer i form av familj, vänner och lärare, har ett signifikant samband med barnets välmående (Minguez 2020).

Vi är dock medvetna om att det finns studier som talar emot detta samband som vi funnit. Ett exempel på detta är Uslaner (2002) som menar att förtroende är ett väldigt nyanserat begrepp och grundtanke som inte är något som baseras på en individs tidigare livserfarenheter. Han talar istället om den moraliska tilliten som innebär en tro på okända människor och att det är

denna som gör oss mer benägna att binda oss till andra personer, ge välgörenhet, vara toleranta mot andra samt stödja politik (Uslaner 2002). Bastaits och Mortelmans (2016) redovisar resultat i en del av sin studie som visar att det varken finns någon direkt eller indirekt påverkan av familjestruktur på barnets välbefinnande eller livstillfredsställelse och att detta resultat är detsamma oavsett vilken familjestruktur man studerar (Bastaits & Mortelmans 2016). Vi förstår att detta är ett komplext ämne och att inget är definitivt, men vi har i våra tidigare B-uppsatser (Brodén 2020; Candia 2020) sett tendenser på att tillit och förtroende är något som påverkats av tidigare erfarenheter, främst från ens familjestruktur samt familjrelation men även av andra relationer såsom vänner, kuratorer, fotbollstränare och dylikt. Detta skulle kunna förklaras genom olika teoretiska utgångspunkter vilket vi kommer göra nedan (se avsnitt 6.3).

6.3 Resultat i relation till teoretiska utgångspunkter

Teori blir nödvändigt för att förstå fenomen och ämnet i fråga. Det är med hjälp av teorin som man kan förklara vad forsknings fenomenet innebär och för att lyckas med det finns alltså teori som hjälp. Man vill ofta jämföra resultat med varandra och då blir teori bra för att kunna jämföra med annan tidigare forskning eller resultat inom samma forskningsområde.

Parental resource theory är en av de teoretiska utgångspunkterna som kan få oss att förstå vårt fenomen och forskningsresultat. Teorin utgår ifrån att allt handlar om föräldrars resurser, vilket består av pengar eller tid, och menar att gemensam vårdnad är det optimala för ett barn gällande såväl tid som pengar (Thomson et al. 1994). Här kan man diskutera i vilken mån föräldrarna i studien har kunnat ge sina barn tid. Barn till självstående föräldrar visas löpa större risk att inte lita på sina lärare än de som bor med två föräldrar vilket utifrån denna teori förstås som en fråga om hur föräldern ger barnet sina resurser. En självstående förälder kan tänkas behöva arbeta mer än om två föräldrar bor ihop vilket därmed påverkar hur mycket tid barnet kan få med föräldern. Detta visar på hur tid och pengar går hand i hand genom att en självstående förälder kan behöva offra tid för att kunna ge resurser bestående av pengar. Om en självstående förälder däremot har träffat en ny partner så kan det gynna den ekonomiska situationen då det antagligen finns två inkomstkällor i hemmet. Det är viktigt att ta i beaktande att varje situation ser olika ut, i vissa familjestrukturer där en styvförälder är inkluderad så kan det vara till stort stöd för barnet genom resurser i form av både tid och pengar. Medan det i andra fall nästintill kan ha motsatt effekt där en styvförälder väljer att helt

ta avstånd från barnet både ekonomiskt och relationsmässigt. Då skulle det även kunna tänkas ha en negativ påverkan på familjerelationen och den självstående. Utöver arbete så kan andra aspekter ta tid från föräldrarna exempelvis om barnet har syskon eller styvförälder, vilket enligt denna studie resulterar i lägre odds för barn att lita på sina lärare. Vad gäller teorins fråga om pengar så skulle det kunna höra ihop med att barn som upplever sin familj som ekonomiskt utsatt har lägre odds för att lita på lärare än de som inte upplever sig som ekonomiskt utsatta. En eventuell förklaring är att det skulle kunna förstås genom att en självstående förälder inte har någon, eller har sämre, möjlighet att ge sitt barn en viss livsstil eller ekonomisk trygghet. Något vi reflekterat kring är huruvida familjerelation hänger ihop med hur mycket resurser barnet har tillgång till och får av sina föräldrar. En självstående förälder har som tidigare nämnts möjligtvis inte samma utförbarhet att ge sina barn all tid eller alla pengar i världen som en familjestruktur bestående av två föräldrar skulle kunna, vilket kan tänkas påverka barns relation till föräldrar. Tanken är då att barnet genom att inte få tid tillsammans med sina föräldrar inte heller får en chans att bygga på relationen dem emellan. Slutligen kan det hänga ihop med resultatet som visar att de som har en väldigt dålig relation till sina föräldrar också löper störst risk att inte lita på lärare av de olika familjerelationerna.

Detta kan även förklaras av Bowlbys anknytningsteori (Payne 2015, s. 128) genom att en uppväxt vilken grundas på sunda relationer leder till att barnet blir välorganiserat och sammanhängande samt att människans sociala kompetens formas och påverkas av tidigare anknytningserfarenheter. Redan vid ettårsåldern har ett barn lagrat sina anknytningserfarenheter i sitt minne samt bildat inre omedvetna så kallade arbetsmodeller för hur relationer kan fungera. Dessa arbetsmodeller återspeglas sedan i på vilket sätt barnet betar sig mot sina anknytningspersoner, ofta föräldrar men också lärare, i olika situationer. Barnet har skapat en modell, ett anknytningsmönster för hur barnet bör bete sig för att få sina anknytningsbehov tillfredsställda (Payne 2015, ss. 128-129). Beroende på vilken anknytningsstil ett barn har växt upp i så kan anknytningsmönstret i vuxen ålder så olika ut. Om ett barn har haft en trygg anknytning så kan barnet även ha utformat en arbetsmodell vilken gör det mer naturligt att knyta an till andra senare i livet. Om barnet däremot har haft en otrygg-ambivalent anknytning så kan barnet ha svårt att knyta an till en annan person på ett djupare plan och har oftast en mer ytlig kontakt och kan därför i vissa fall helt undvika nära relationer. Då en sådan kompetens skulle kunna vara förmågan att knyta an till och lita på lärare kan detta utifrån denna teori förstås som en konsekvens av att ett barn saknar anknytningserfarenheter eller inte har goda sådana. Resultat i denna studie visar på att ju

bättre relation till föräldrar man har desto högre lärarförtroende har man, vilket skulle kunna förklaras av att de som har en god relation till föräldrarna har de tack vare trygg och god anknytning till föräldrarna under barndomen. Det behöver inte nödvändigtvis vara anknytning som lett till detta men ur teorins perspektiv är anknytning så pass avgörande att det kommer att avgöra i vilken grad barnet kan uppleva tillit i vuxen ålder, därmed utgör detta en alternativ förklaring på detta resultat. På så sätt kan man förstå den goda tilliten till lärare till följd av att barnet har goda anknytningserfarenheter till betydelsefulla personer, som föräldrar. Det blir därav även tvärtom för de barn som inte upplever tillit till lärare, vilka vi antar har haft en bristande anknytning. Med tanke på att familjerelationsvariabeln bygger på i vilken mån barnet kan prata om diverse saker med sina föräldrar blir det möjligt att tänka att det kan gå ihop med anknytningsteorin. Detta genom att tänka att ett barn som saknat en trygg anknytning saknar förtroende och tillit till andra senare i livet, vilket kan förklara varför vissa barn upplever god familjerelation och då även tillit till lärare i större utsträckning än de motsatta barnen. Detta då barnet skapat en inre arbetsmodell som barnet förhåller sig till i sina nya sociala kontakter och relation med olika personer, vilken är baserad på sina tidiga livserfarenheter och anknytningsmönster (Broberg 2007) Med tanke på att vår familjerelationsvariabel bygger på frågor som inkluderar hur barnet upplever att denne kan få ett känslomässigt stöd, får hjälp, kan prata om sina problem samt att få hjälp med att fatta svåra beslut, kan vi anta att de barn som har en hög känsla av stöttning, hjälp och öppenhet även har en tryggare anknytning och på så sätt även har utvecklat inre arbetsmodeller som kan hjälpa barnet senare i livet. I denna studie inkluderas endast familjestrukturer som består av minst en förälder men värt att nämna är att barn som tillhör strukturer vilka inte inkluderar minst en förälder, exempelvis fosterfamilj, kan ha ännu lägre tillit till lärare än de som bor med en självständig förälder. Men detta är ingenting vi har studerat och är därför enbart en reflektion. Det finns dock många barn som saknar anknytning till sina föräldrar och därav knyter an till andra människor i sin omgivning, exempelvis en lärare, vilket gör att kopplingen mellan denna studies resultat och anknytningsteorins relevans går att diskutera, men olika tankar har därför nämnts.

Ett liknande perspektiv är grundläggande tillit som menar att såvida ett barn inte har tillgång till sina föräldrar och saknar emotionell närvaro blir barnet misstroende mot omvärlden samt får svårt att knyta an till andra (Erikson 1981). Här ses tillgång till föräldrar, vilket innefattar familjestruktur, som något betydelsefullt för barnets vilja att knyta an till och lita på andra människor vilket går att jämföra med vårt resultat angående att barn som bor med två

föräldrar har högst tillit till lärare samtidigt som tilliten till lärare ökar ju bättre relation barnet har till sina föräldrar. Detta går även att diskutera vidare då barn som har syskon har marginellt lägre odds att lita på sina lärare, detta är eventuellt genom att de får dela på sina föräldrar och därmed inte har samma tillgång till sina föräldrar vilket i sin tur påverkar förmågan att knyta an till och lita på lärare. En alternativ förklaring till detta är att hälften av syskonen rent statistiskt är äldre än barnet vilket deltagit i undersökningen. De äldre syskonen kan då sprida den negativa synen på lärare som återspeglas i skillnaden mellan barnens årskurser. Det kan likaså styrkas av att barn som bor med båda sina föräldrar eventuellt har mer tillgång till sina föräldrar och får det stöd som krävs för att skapa den grundläggande tilliten, vilket vi kan se i vår studie där de barn som bor med två föräldrar har högre sannolikhet att känna tillit till sin lärare.

Däremot när barn får utveckla ontologisk trygghet tidigt i livet som leder till en generell tillit så bildar det som en skyddshinna senare i livet vilket hjälper barnet att bevara sitt hopp i utsatta situationer. En trygg anknytning till sina föräldrar blir av denna anledning viktig i tillitsbyggandet för att uppleva världen som stabil (Giddens 1997). Utifrån detta kan vi förstå att tidig anknytning hör ihop med och är nödvändig för att uppnå ontologisk trygghet. Resultatet i denna studie som illustrerar hur viktig familjerelation är för ett barn och hens tillit till andra människor, i detta fall lärare, kan därmed likt anknytningsteorin förstås som ett led av ens ontologiska trygghet tidigt i livet. Ett barn som anser att hen har dålig relation till sina föräldrar har lägre odds för att lita på lärare och kan utifrån denna teori förstås som en brist på utvecklandet av ontologisk trygghet som barn, vilket enligt teorin hade lett till en generell tillit.

Teorin menar vidare på att för att ett barn ska vara mer resilient senare i livet är det nödvändigt att den ontologiska tryggheten bibehålls då det kan leda till att barnet blir mer sårbart och får en mer lättpåverkad attityd i det fall då den bryts. Detta går att koppla till vårt resultat genom att titta på familjestruktursvariabeln där barn som bor med sina två föräldrar har högst odds för att lita på lärare. Av detta kan man förstå det som att föräldrars separation kan rubba den ontologiska tryggheten, göra barnet mer sårbart, och att man genom att därmed leva med självstående mamma eller pappa får lägre odds att lita på lärare, och i sin tur möjligtvis leva med en styvförälder vilket också sänker oddsen att lita på de. Välmående som varit en omtalad variabel är ytterligare något som kan bli påverkat då föräldrar separerar och en sådan rubbning i den ontologiska tryggheten sker.

6.4 Metoddiskussion

Nedan följer en diskussion kring metodval vilken inkluderar dess begränsningar, en jämförelse med andra metoder samt argument som styrker metodvalet.

Likt varje studie har metoden för denna undersökning en del aspekter vilka går att tolka som problematiska begränsningar. En första att nämna är att frånskilda föräldrar och växelvist boende inte inkluderas bland svarsalternativen för frågan om familjestruktur. Detta förklaras genom att enkäten är sekundärdatat och inte utformats av oss, vilka hade velat inkludera fler familjestrukturer bland svarsalternativen för att få en ytterligare precis studie. Detta har dock inte påverkat resultatet med tanke på att alla som inte bott med minst en förälder har räknats bort i analysen. En annan aspekt vilken kan ses som en begränsning i studien gäller resultatet och gör det viktigt att minnas att resultatet är kvantitativt och inte säger något om varje enskilt barn som besvarat enkäten. Det blir snarare en helhetsbild vilket innebär att ett barn kan leva med en självstående förälder, vara ekonomiskt utsatt och ha väldigt bra relation till föräldrar. Alternativt tvärtom, att ett barn bor med två föräldrar, inte är ekonomiskt utsatt men trots det har en väldigt dålig relation till sina föräldrar.

Viktigt att påpeka är att sekundärdatat troligtvis lett till ett bredare urval än vad som varit möjligt för oss att nå på egen hand med tanke på att den genomförs för större myndigheter och på plats i skolor. Tidsaspekten togs i beaktande då sekundärdatat valdes ut och vi valde en kvantitativ metod då en kvalitativ metod bestående av intervjuer troligen inte hade lyckats inkludera lika stort urval som man lyckats göra i form av enkäter i denna undersökning. Ett representativt urval gör dock inte frågorna bättre, vilket är anledningen till att enkätfrågorna diskuteras kritiskt i vissa sammanhang som vad gäller barns förförståelse för begreppet tillit, dessa två metodiska aspekter har därmed inte någonting med varandra att göra.

Hade vi istället valt att genomföra en kvalitativ forskningsstudie så hade fokuset flyttats från att undersöka kring det samband vi nu undersökt till att undersöka respondenternas egna upplevelser och tankar gällande detta. Hade denna studie haft intervjuer som insamlingsmetod av empiri så hade vi sannolikt varit intresserad av att se om det finns några likheter samt skillnader i familjerelationer beroende på respektive barn eller ungdoms familjestruktur. Det hade varit intressant att följa varje enskilt barn för att se om det finns ett samband mellan

exempelvis familjens socioekonomiska situation och familjerelation i olika familjestrukturer samt vad det i sådana fall hade fått för utfall på lärarförtroendet. Datat ser ut som det gör men vi är medvetna om att vi inte kan uttala oss om orsakssamband och dra sådana slutsatser rent tekniskt, det kan vara något annat som vi inte kan se som påverkar. Det optimala hade varit om man kunde följa barnen över tid och under hela skolgången, då hade vi kunnat prata om något slags orsakssamband.

Ytterligare ett intressant metodval hade varit deltagande observationer där en eventuellt får möjlighet att följa ett antal familjer under en period och på så vis själv uppleva och förnimma hur olika situationer utspelar sig och på detta sätt samla in sin empiri. Detta är dock väldigt tidskrävande och var inte möjligt för denna studie. Båda dessa kvalitativa forskningsmetoder skulle även innebära att vi hade haft ett mycket lägre antal respondenter samt att studien enbart hade fokuserat på dessa individers egna upplevelser och hade inte kunnat säga något om hela populationen vilket en kvantitativ studie har som fördel.

Något som även går att diskuteras är att variabeln kön är dikotom vilken innebär att det endast finns två svarsalternativ, i detta fall pojke eller flicka. Detta är det mest återkommande i kvantitativ forskningen men vi ställer oss trots det lite tvivelaktiga kring detta. Vi menar att det åtminstone borde finnas med ett tredje svarsalternativ som kan vara "annat", då det finns många personer som inte identifierar sig som varken man eller kvinna. Detta är en stor studie genomförd av SCB på uppdrag av folkhälsomyndigheten och vi menar att Folkhälsomyndigheten borde vara mer inkluderande. Studien är riktad till barn och unga i årskurs 5-9 vilket kan vara en sårbar ålder där många fortfarande utforskar sin könsidentitet, vilket då kan göra det problematiskt att behöva känna sig själv och anpassa sig efter de svarsalternativ som finns i studien.

I relationen mellan lärare och elev vilket inkluderar bland annat hur väl man respekterar varandra, vilka saker man kan prata om samt om man kan lita på varandra är eleven den ena parten vilken har studerats i detta fall. Det vill säga orsaker till att barnet litar eller inte litar på sina lärare, framförallt bakomliggande faktorer som kan tänkas ha påverkat detta. Något som inte inkluderas när detta undersöks är lärarens roll i denna relation. Wentzel et al. (2010) påvisar exempelvis betydelsen av att elever får uppleva att läraren ger ett känslomässigt stöd, har omsorg, har höga förväntningar vad gäller studieprestationer samt kan interagera på ett för eleverna tryggt och säkert sätt. Anledningen till att lärarens roll inte inkluderats är dels

tidsbegränsning men också att sekundärdatat riktar sig till elever då syftet är att öka kunskapen om levnadsvanor och levnadsförhållanden vilka anses vara betydelsefulla för barns hälsa, att följa utvecklingen över tid samt att jämföra resultaten med andra länders resultat.

Att anknytning har inkluderats i studien kan anses vara problematiskt då studien inte mäter anknytning explicit. Anknytning är dock teoretiskt kopplad till familjestruktur samt familjrelation då en nära kontakt med föräldern är en nödvändig förutsättning för en god anknytning mellan denne och barnet och en separation riskerar att bryta en sådan kontakt. Vi vet inte när föräldrar till barnen har skiljt sig och kan inte jämföra på så sätt eller se anknytning som en direkt koppling utan snarare relevant som motivering samt för att det är barn som studeras vilket ofta gör att anknytning blir av intresse. Det kan dock vara svårt att säga något om anknytningens påverkan innan barnet blivit vuxen och sådant kan mätas. Av denna anledning kompletteras anknytningsteorin med andra teorier och används inte på egen hand för att förklara barnens tillit.

I relation till det som precis nämnts gällande att man inte vet när föräldrar till barnen separerat blir det viktigt att nämna att vi inte vet var i skilsmässoprocessen barnen befinner sig. Vi vet ingenting om vad som har hänt tidigare, hur skilsmässan har sett ut och vilka steg som inkluderats i processen. En skilsmässa kan bestå av våld och mycket gräl medan andra inte alls ser ut så utan går lugnt och smidigt till. Detta gör det orättvist för för skilda föräldrar eftersom vi i denna analys klumpar ihop de dysfunktionella med de resterande. Denna metod har dock varit nödvändig med tanke på att sekundärdatat inte inkluderar frågor om hur skilsmässoprocessen sett ut och vi därmed inte kunnat skilja på barn till föräldrar vars separation sett olika ut.

Något annat som blir problematiskt med hur sekundärdatat är utformat och vilka frågor den inkluderar är att vi omöjligt kan veta hur barnet som svarat tolkar begreppet tillit. Vi vet inte vilka lärare eleverna haft i åtanke, är det elevens klasslärare eller är det lärare på skolan överlag? Deras upplevelse av tillit kan vara baserade på olika saker, exempelvis olika erfarenhet av att lita på andra, det kan även vara beroende på ålder/årskurs vilket har att göra med förståelsens grad. Detta är dock ett känt problem med sekundärdata då vi inte vet vad barnet utgått ifrån när hen besvarat denna fråga vilket leder till varians i svaren, osystematisk sådan. Med tanke på att vi trots denna varians har lyckats finna något i studien blir resultaten särskilt betydelsefulla och trovärdiga. I det fall vi inte utgått från sekundärdatat och istället

genomfört en egen enkät hade det möjligtvis varit till hjälp att kombinera fler frågor om barnets tillit till lärare för att skapa ett index. Vi hade exempelvis kunnat inkludera frågor som “jag känner mig trygg med min lärare” eller “jag kan prata med min lärare” samt tydliggjort vilka lärare vi syftar på. På så sätt hade chansen varit större att barnen utgår från samma frågor och samma syn på tillit. Då hade de barn som svarat högt på alla frågor kunnat förstås som att de har hög tillit till lärare och att de barn som svarat lågt på alla frågor har låg tillit till sina lärare.

7. Slutsats

Sammanfattningsvis har vi funnit resultat som tyder på att det finns ett mönster mellan familjestruktur, familjerelation och tillit till lärare. Det optimala för att uppleva en hög känsla av tillit till lärare är enligt resultatet att leva ihop med två föräldrar samt att ha en bra relation till dem. Ju bättre relation barnet har till sina föräldrar desto högre odds får barnet för att ha tillit till lärare, att bo med en självstående förälder tycks å andra sidan sänka dessa odds. Detta kan vi även se då familjestruktur variabelns samband med tillit för lärare förändras när vi kontrollerar för familjerelation. Denna skillnad kan vi se i jämförelsen av självstående mammor och pappor. Där signifikansen för resultatet gällande barns tillit till lärare för de som bor med självstående pappor försvann när vi tog hänsyn till familjerelationsvariabeln. Detta skulle kunna förklaras av att om ett barn har en bra relation till sin pappa så kan vi inte längre säga att barnet kommer ha lägre odds att ha tillit för sin lärare än ett barn i en ursprungsfamilj. Båda familjestrukturernas effekter förklaras delvis genom sämre familjerelationer för barn som bor med självstående föräldrar. Med andra ord är det enligt vår studies resultat viktigt att ett barns relation till sin pappa är välfungerande för att barnet ska kunna utveckla tillit till andra, i detta fall lärare. Genom att ha denna kunskap kan man förstå att det blir av särskild vikt att fånga upp de barn som har lägre sannolikhet att känna tillit till sina lärare i god tid för att verka förebyggande. Detta beskriver studiens koppling till socialt arbete vilket diskuterades i studiens inledning.

Med tanke på att det enligt Statistiska centralbyrån (2019) var 64 000 barn vars föräldrar separerade år 2019 och att mycket tyder på att det kan vara skillnad i barnets välmående (Bastaitis et al. 2018; Dinisman et al. 2017; Heard et al. 2008; Minguez 2020) efter föräldrars separation blir det relevant att nämna detta i relation till vår studie, trots att det inte varit en inkluderad variabel i analysen. Utifrån resultat i denna undersökning kan vi konstatera att familjestruktur påverkar ens tillit till lärare och att det framförallt är barn till självstående mammor och pappor som drabbas, då de löper större risk att inte lita på sina lärare än barn som bor med två föräldrar. Tanken om att barnets välmående påverkas av föräldrarnas separation grundar sig i själva verket i att det är familjestrukturen som blir påverkad av en separation, vilket har visats ha en stor påverkan på barnet. Det kan innebära att en lever med en självstående förälder alternativt att en styvförälder kommer in i bilden vilket i denna studie har visats sig påverka ett barns tillit negativt. Barn är formbara och ofta lättpåverkade, och att yttre faktorer ska påverka ett barns mående negativt, innebär att vi måste vara väl medvetna

om att detta sker för att på så vis kunna ingripa och motverka. Denna diskussion om välmående och hur barnet påverkas styrker därav relevansen för denna studie och dess genomförande, välmående blir därmed en form av motivering till studien.

I avsnittet metoddiskussion diskuteras studiens begränsningar vilket har lett till förslag för framtida forskning inom forskningsområdet. Ett förslag är att studera ämnet vidare genom att jämföra hur resultatet skiljer sig åt i olika delar av landet och ännu bredare genom att jämföra hur det ser ut i hela världen. Ett förslag är att jämföra barn och vuxna eller att inkludera lärares perspektiv på frågan i en liknande studie för att på så sätt inkludera deras roll i frågan. Vidare kan studien utvecklas genom att se på hur specifikt dessa faktorer påverkar barnets mående då mycket tidigare forskning menar att barn i skilsmässofamiljer påverkas negativt. Detta hade antingen kunnat göras kvantitativt eller kvalitativt för att få ett annat perspektiv på detta fenomen. Oavsett hur forskningen kommer att se så ut är den viktig då barnen är vår framtid i form av poliser, politiker, socialarbetare, lärare och inte minst föräldrar.

8. Referenslista

Basch, Cheryl A. (2012). *Student-Teacher Trust Relationships and Student Performance*.

Bastaits, K., Pasteels, I., &, Mortelmans, D. (2018). How do post-divorce paternal and maternal family trajectories relate to adolescents' subjective well-being?. *Journal of Adolescence*, 64, ss. 98-108. doi: <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.02.005>

Bastaits, K. & Mortelman, D. (2016). Parenting as Mediator Between Post-Divorce Family Structure and Children's Well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 25, ss. 2178-2188. doi: 10.1007/s&10826-016-0395-8.

Bastaits, K. & Mortelman, D. (2017). Parenting and Family Structure After Divorce: Are They Related? *Journal of Divorce & Remarriage*, 58(7), ss. 542-558. doi: 10.1080/10502556.2017.1345200

Bildtgård, T. & Tielman-Lindberg, S. (2007). *Hur man gör litteraturöversikter*. Stockholm: Socialhögskolan i Stockholm.

Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T., Risholm Mothander, P. (2007) *Anknytningsteori: Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Natur och Kultur: Falköping

Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T., & Risholm-Mothander, P. (2008). *Anknytning i praktiken: tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur.

Brodén, S. (2020). *Vem kan jag prata med? En kvalitativ studie gällande unga vuxnas förtroende för kuratorer*. Huddinge: Södertörns Högskola. Socionomprogrammet.

Candia, S. (2020). *Upplevelser och tankar om tillit till myndighetspersoner. En kvalitativ studie om unga vuxnas känsla av tillit*. Huddinge: Södertörns Högskola. Socionomprogrammet.

Dinisman, T., Andresen, S., Montserrat, C., Strózik, D. & Strózik, T. (2017). Family structure and family relationship from the child well-being perspective: Findings from comparative

analysis. *Children and Youth Services Review*, 80, ss. 105-115. doi:<https://search-proquest-com.till.biblextern.sh.se/docview/2032481818?accountid=13936>

Djurfeldt, G. & Barmark, M., (2009). *Statistisk verktygslåda 2: multivariat analys*. Lund: Författarna och Studentlitteratur AB.

Erikson, H. E. (1981). *Ungdomens identitetskriser*. Stockholm: Natur och Kultur.

Ersta Sköndal Bräcke Högskola (2019). *Tillitsbarometern: Levande rapport*.
<https://www.esh.se/download/18.1ad39978172ddec5b120117/1602486094942/Tillitsbarometern%20version%203%202020.pdf> [2020-11-09]

Folkhälsomyndigheten (2014) *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/14: Grundrapport*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/s/skolbarnshalsovanor-i-sverige-201314/> [2020-11-19]

Gatfield, E. & Ho, R. (2017). Exploring Patterns of Relationship Between Trauma Symptomization and Family Constellation: Implications for Working With Trauma Presentations in Systemic Practice. *The american journal of family therapy*, 45(4), ss. 220–234. doi: 10.1080/01926187.2017.1348267.

Giddens, Anthony (1996) *Modernitetens följder*. Lund: Studentlitteratur

Giddens, Anthony (1997) *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos AB.

Heard, H.E., Gorman, B.K. & Kapinus, C.A. (2008). Family Structure and Self-Rated Health in Adolescence and Young Adulthood. *Population Research and Policy Review*, 27(6), ss. 773-797. doi:10.1007/s11113-008-9090-9

Hjerm, Mikael., Lindgren, Simon., & Nilsson, Marco. (2014). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. 2:a uppl., Malmö: Gleerups.

Karlsson, Lars. (2004). *Psykologins grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Lindström, Martin. (2018). Socioekonomisk stress tidigt i livet och tillit till andra senare under livscykeln. *Socialmedicinsk tidskrift*, 95(3), ss. 276–287.

Liu, Y., Fei, L., Sun, X., Cong, W., Luo, F., Li, Z., Shen, L., Xue, G. & Lin, X. (2018). Parental Rearing Behaviors and Adolescent's Social Trust: Roles of Adolescent Self-esteem and Class Justice Climate. *Journal of Child and Family Studies*, 27(5), ss. 1415-1427. doi:10.1007/s10826-017-1010-3

Löf, D. (2005). Informationssökning. I: S., Larsson, J., Lilja & K, Mannheimer (red). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. ss. 347-366. Lund: Studentlitteratur.

Mínguez, A.M. (2020). Children's Relationships and Happiness: The Role of Family, Friends and the School in Four European Countries. *Journal of Happiness Studies*, 21(5), ss. 1859-1878. doi:10.1007/s10902-019-00160-4

Mood, C. (2009). Logistic Regression: Why We Cannot Do What We Think We Can Do, and What We Can Do About It. *European Sociological Review*, 26(1), ss. 67-82, doi: 10.1093/esr/jcp006

Page, T. & Bretherton, I. (2001). Mother and father child attachment themes in the story completions of pre-schoolers from post-divorce families: do they predict relationships with peers and teachers?. *Attachment & Human Development*, 3(1), ss. 1-29, doi: 10.1080/713761897

Payne, M. (2015). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och kultur.

Psykologiguiden (2013) *Anknytning*

<https://www.psykologiguiden.se/rad-och-fakta/relationer/anknytning> [2021-01-19]

Rädda barnen. (u.å.). *Efter skilsmässan: det bör barnet få bestämma*.

<https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/foralder/efter-skilsmassan-det-bor-barnet-fa-bestamma/> [2020-11-09].

Socialstyrelsen (2019). *Barn och unga*. <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/> [2020-11-09]

Statistiska centralbyrån, SCB (2019). *Barn- och familjestatistik 2018*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/barn-och-familjestatistik/pong/statistiknyhet/barn--och-familjestatistik-2018/> [2020-11-09]

Statistiska centralbyrån, SCB (2020) Disponibel inkomst för hushåll efter hushållstyp 2011-2018. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/inkomster-och-inkomstfordelning/inkomster-och-skatter/pong/tabell-och-diagram/inkomster--hushall-riket/disponibel-inkomst-for-hushall-efter-hushallstyp-2011-2018/> [2021-01-16]

Thomson, E., Hanson, T. L., & McLanahan, S. S. (1994). Family structure and child well-being: Economic resources vs. parental behaviors. *Social forces*, 73(1), ss. 221-242. doi: <https://doi.org/10.1093/sf/73.1.221>

Trygged, S., Backlund, Å., & Elofsson, S. (2013). Vem kan man lita på? Skolelevers förtroende för skolpersonal. *Socialmedicinsk tidskrift*, 4/2013, ss. 591-603 <http://hig.diva-portal.org/smash/get/diva2:667660/FULLTEXT01.pdf>

Olsson, E. (2009). The Role of Relations: Do Disadvantaged Adolescents Benefit More from High-Quality Social Relations? *Acta Sociologica*, 52(3), ss. 263–286. doi: 10.1177/0001699309339802

Uslaner, E. M. (2002). *The Moral Foundations of Trust*. doi: 10.2139/ssrn.824504

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2020-12-21]

Wentzel, D., Tomczak, T., & Herrmann, A. (2010). The Moderating Effect of Manipulative Intent and Cognitive Resources on the Evaluation of Narrative Ads. *Psychology & Marketing*, 5(5), ss. 510-530. doi: 10.1002/mar.20341.